

“Jeg er træt af at være deres brevdue”

En undersøgelse af hvordan børn
oplever konfliktfyldte skilsmisser

EGMONT
Fonden

BØRNS
VILKÅR

“Jeg er træt af at være deres brevdue”

En undersøgelse af hvordan børn oplever
konfliktfyldte skilsmisses

Tilrettelæggelse og analyse: Sofie Stage

Redaktion: Sofie Stage og Marianne With Bindslev

Tekst: Sofie Stage og Ditte Damsgaard

Udgiver: Børns Vilkår

Layout og infografik: Peter Folkmar

Tryk: KLS Grafisk Hus

Illustrationer: Cav Bøgelund

Foto: Jeppe Carlsen

Undersøgelsen er en del af et partnerskab
mellem Egmont Fonden og Børns Vilkår

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Resumé	7
Anbefalinger fra Egmont Fonden og Børns Vilkår	8
Indledning og metode	11
 Analyse	
Balancegang mellem forældrene	17
Når fundamentet skrider	31
Børn, der møder systemet	41
 Gode råd til forældre fra Børns Vilkårs skilsmissepanel	50
Litteraturliste	52

Forord

BørneTelefonen hos Børns Vilkår har i snart tre årtier været en kanal til trøst, rådgivning eller bare en voksen, der har tid til at lytte. Til BørneTelefonen kan børn sige ting, der næsten ikke er til at få sagt, og når vi samler den viden, de mange tusinde samtaler giver os, får vi et unikt indblik i de mange tanker og følelser, børn i Danmark har. Gennem børns åbne og ærlige samtaler på BørneTelefonen om skilsmisse ønsker Egmont Fonden og Børns Vilkår med denne rapport at vise, hvordan børn har det, når deres forældre er i konflikt efter et brud, og vi giver en række anbefalinger til, hvordan forældres skilsmissekonflikter kan få færrest muligt negative konsekvenser for børn.

Denne rapport ville ikke eksistere, hvis ikke det var for de mange børn, der ser BørneTelefonen som en mulighed for trøst og rådgivning. Så derfor: En kæmpe tak til alle de børn, der hver dag gør Børns Vilkår klogere på, hvordan det er at være barn, også når ens forældre er skilt. En helt særlig tak til de 12 børn i Børns Vilkårs skilsmissepanel, der er kommet med skarpe betragtninger og kloge ord til rapporten.

Tak også til alle dem, der bruger ForældreTelefonen: Forældre, bedsteforældre, stedforældre, mostre, onkler, kammeraters forældre og mange, mange flere. Vi er taknemmelige for, at I bruger os til at hjælpe børn, der har det svært. Til alle jer frivillige, der hver dag yder en kæmpe indsats på BørneTelefonen: Vi ved, at dokumentationen af de enkelte samtaler ikke altid er højest på listen, når telefonen kimer, og chatten bipper, fordi køen er lang. Tak fordi I alligevel prioriterer at dokumentere samtalerne. Jeres dokumentation er en af Børns Vilkårs vigtigste kilder til viden om børn i Danmark.

En tak skal også seniorforsker og programleder Mai Heide Ottosen fra SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd have for på baggrund af sit årelange virke som forsker på skilsmisseområdet at perspektivere de mange samtaler i arbejdet med rapporten.

Rapporten er blevet til på baggrund af et partnerskab mellem Egmont Fonden og Børns Vilkår om at gøre livet lettere for børn, hvis forældre er gået fra hinanden. Selvom skilsmisser i dag er normalt, er det ikke normalt for de børn, det går ud over. Vi håber, at denne rapport vil give øget indsigt i, hvordan børn oplever konfliktfyldte skilsmisser.

November 2015

Henriette Christiansen
Direktør i Egmont Fonden

Rasmus Kjeldahl
Direktør i Børns Vilkår

Resumé

Alene i 2014 oplevede 26.000 børn, at deres forældre flyttede fra hinanden, og en stor del af disse børn har forældre, der samarbejder dårligt. 26 procent af alle børn med skilte forældre oplever, at deres forældre ikke taler sammen. 17 procent siger, at forældrene bagtaler hinanden, og 12 procent, at forældrene tit skændes. Det svarer børnene i en undersøgelse, Epinion har lavet for Egmont Fonden og Børns Vilkår.

Spørger vi forældrene, svarer 46 procent af alle fraskilte forældre i en anden undersøgelse foretaget af Epinion for Egmont Fonden og Børns Vilkår, at samarbejdet med deres ekspartner om at være forældre er konfliktfyldt i en eller anden grad. 11 procent oplever, at samarbejdet i høj grad er præget af konflikter.

Denne rapport viser gennem børns fortællinger til BørneTelefonen hos Børns Vilkår, hvordan børn oplever konfliktfyldte skilsmisser.

Under temaet 'Balancegang mellem forældrene' viser vi, at forældres stridigheder kan påvirke børns relationer til såvel forældrene som omgivelserne. Flere børn oplever, at forældrene bruger dem som budbringere imellem sig, og disse børn kæmper med at balancere ord og handlinger, så de kan manøvrere bedst muligt mellem de to forældre. Kunsten at balancere mellem to stridende forældre er nødvendig både i hverdagen og ved mærkedage. Forældresamarbejde er afgørende for, hvordan barnet trives i sin samværsordning, og barnets glæde ved mærkedage og højtider er direkte forbundet med, hvordan forældrene samarbejder.

For nogle børn medfører forældrenes konflikter svære vanskeligheder. Under overskriften 'Når fundamentet skrider' har vi samlet beskrivelser fra børn, der føler sig ensomme i verden, og fra børn der oplever, at konfliktniveauet er eskaleret til et niveau, der kan resultere i, at barnet mister kontakten til den ene af forældrene. I dette tema viser vi også, at forældres stridigheder fører nogle børn til desperate handlinger. Blandt de alvorligste samtaler på BørneTelefonen har vi børn, der fortvivlede fortæller, at de overvejer selvmord eller at gøre skade på dem selv.

Flere børn oplever, at forældrene bringer systemet i spil. Dette er temaet i analysens sidste afsnit 'Børn, der møder systemet'. Børn, der skal til samtale i Statsforvaltningen, står i en sårbar situation og ikke alle oplever, de bliver taget alvorligt. For andre giver børnesamtalen dog anledning til lettelse over endelig at møde en voksen, der vil lytte på, hvad de siger. Når vold og andet omsorgssvigt er en del af skilsmissen, ser vi børn, der føler sig svigtet og er i klemme i systemet. Nogle af dem oplever, at forældre i en eskaleret konflikt inddrager fogeden og politiet, hvilket de oplever som meget voldsomt.

Læg uvenskabet til side!

Tal sammen, og lad være med at skændes foran barnet. Sådan siger 12 børn, der sammen i Børns Vilkårs skilsmissepanel har givet skarpe betragtninger på livet som barn, efter deres forældre er gået fra hinanden. De 12 børn har følgende budskaber til forældre:

Forældre skal...

- Tale sammen.
- Lade være med at skændes foran barnet.
- Lade være med at tale dårligt om hinanden foran barnet.
- Være sammen på vigtige dage i barnets liv og lægge uvenskab til side, når barnet skal konfirmeres og ved andre højtider.
- Lade være med at blande sig i, hvad der sker i det andet hjem.
- Vise, at fordeling af tid med barnet er en fælles beslutning.
- Snakke sammen om regler, og de skal opdrage på samme måde.
- Ikke bede barnet om at vælge mellem forældrene.
- Ikke bede barnet om at være budbringer mellem den ene og den anden forælder.

Anbefalinger fra Egmont Fonden og Børns Vilkår

Denne rapport dokumenterer, på hvilke måder børn kan mistrives, når forældrene ikke samarbejder: Børnene udskyder egne behov, føler sig alene med problemerne, og nogle får psykosociale udfordringer som angst, ensomhed og selvmordstanker.

Derfor foreslår Egmont Fonden og Børns Vilkår følgende:

Mere fokus på forebyggelse

- Alle forældre, der skal skilles, skal tilbydes undervisning – fysisk eller online – i kommunikation, konflikthåndtering samt i børns reaktioner i forbindelse med skilsmisse.
- Konfliktforebyggende rådgivning skal udbygges og tilbydes i alle Statsforvaltninger.

Bedre støtte til børn i skilsmisse

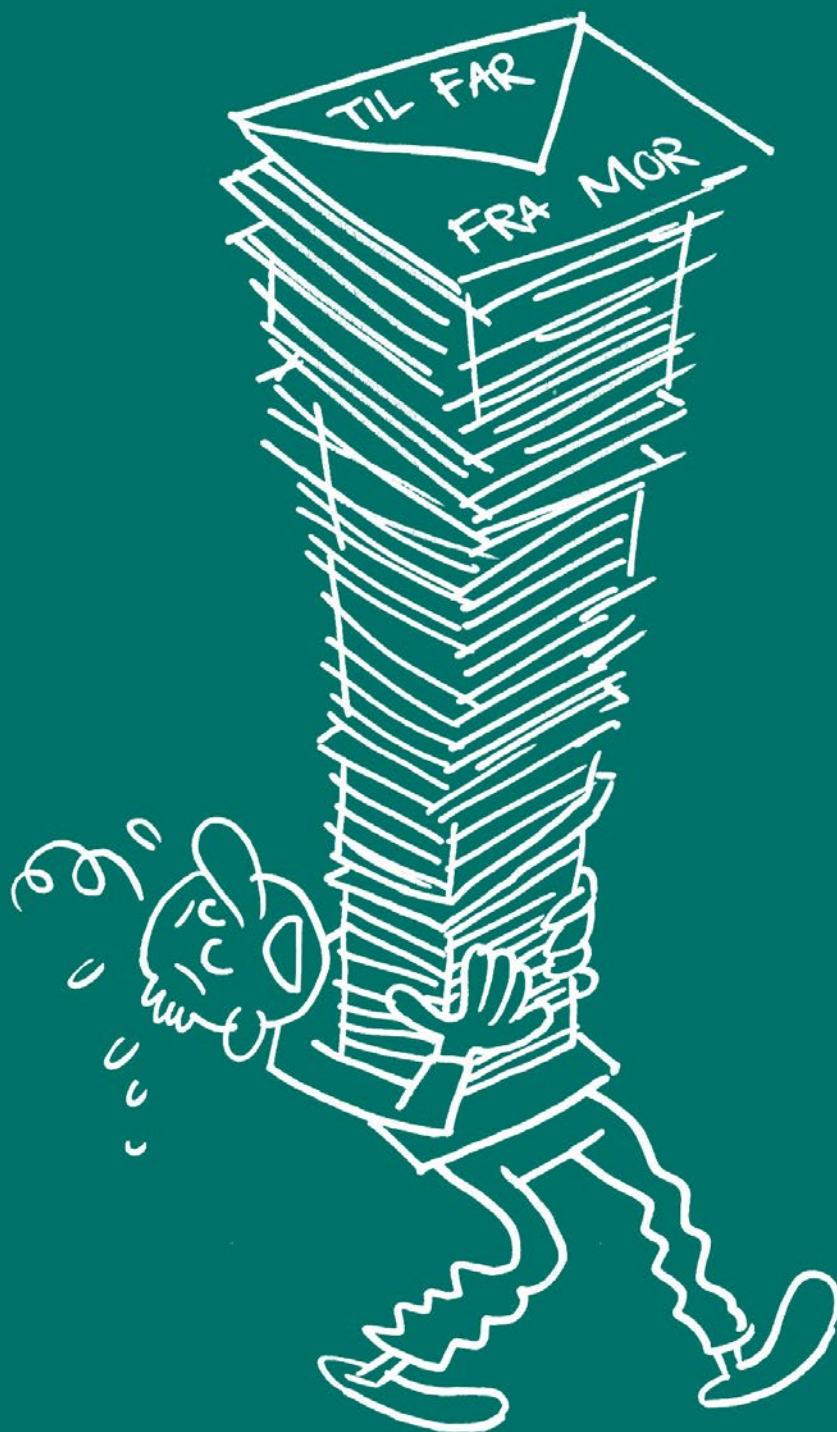
- Som en del af det generelle kriseberedskab på skoler og institutioner skal der foreligge en skilsmissehandleplan for at sikre, at de nærmeste fagpersoner kan støtte børns trivsel i forbindelse med skilsmisse, herunder henvise til relevante rådgivningstilbud.
- Uddannelse og efteruddannelse af lærere og pædagoger om børn i skilsmisse skal styrkes.
- Inddragelse af børns synspunkter skal styrkes ved, at børn får ret til at have en bisidder med til møder i Statsforvaltningen.
- Der skal indføres mere fleksible samtaleforløb i forbindelse med børnesamtaler.
- Det skal undersøges, hvordan barnets initiativret kan styrkes.

Nytænkning af hjælpen til børn i skilsmissekonflikter

- Der skal indføres et udrykningshold i de særligt tunge samværssager, hvor der for eksempel er mistanke om omsorgssvigt, eller hvor samværet bryder sammen. Udrykningsholdet skal være tværfagligt, have specialiseret viden om udsatte børn, og det skal på kort tid kunne rykke hjælpen ud af Statsforvaltningen og ind i familien.
- Der bør igangsættes en udredning af børns trivsel i skilsmisse, som bør fremlægge forslag til en omlægning af den nuværende indsats, så der sikres bedre, mere ensartet og rettidig hjælp til børn i skilsmisse, hvis trivsel er truet på grund af forhold, der vedrører skilsmissen, herunder for eksempel dårligt forældresamarbejde, samværsordninger, der ikke er til gavn for barnet, og/eller omsorgssvigt. Det bør i den forbindelse undersøges, hvorvidt den nuværende arbejdsdeling mellem institutioner – herunder Statsforvaltning, domstole og kommuner – er hensigtsmæssig i forhold til at sikre barnet den nødvendige støtte, ligesom der bør fremlægges forslag til effektiv konflikthåndtering til forældrene og fuld koordinering mellem myndigheder.
- Det bør sikres, at ingen børn skal udsættes for at blive hentet af fogeden i forbindelse med fuldbyrdelse af samværsordninger.

Børn vil ikke være budbringere mellem to forældre. Det fortæller børn, der henvender sig til BørneTelefonen, og det er budskabet fra børnene i Børns Vilkårs skilsmissepanel.

Tegning: Cav Bøgelund.

Indledning og metode

Det gør ondt på børn, når forældre strides

Gennem børns åbne og ærlige samtaler med BørneTelefonen viser denne rapport, hvordan børn har det, når deres forældre er i konflikt efter en skilsmisse.

Tusindvis af børn har gennem årene kontaktet BørneTelefonen, fordi deres forældre enten er eller skal skilles. Mange af disse børn fortæller, at deres forældre samarbejder dårligt. De fortæller om forældre, der skændes, taler grimt om hinanden og nægter at tale sammen eller samarbejde. Samarbejder forældre ikke efter en skilsmisse, går det ud over børnene, og har forældrene åbenlys konflikt, kan konsekvenserne være alvorlige.

Indblik i børns tanker og følelser

Når forældrene går fra hinanden, tænker børn på alt muligt. De tænker på meget mere, end de nødvendigvis giver udtryk for – og måske noget helt andet, end hvad forældrene og omgivelserne tror. Når børn kontakter BørneTelefonen, er de anonyme. I det rum får Børns Vilkår via BørneTelefonen råd for usødet historierne om, hvordan børn har det, når de er i klemme, og et unikt indblik i de mange tanker og følelser, børn i Danmark har.

Langt fra alle forældre samarbejder godt efter en skilsmisse. 46 procent af alle fra-skilte forældre oplever, at samarbejdet med ekspartneren, om at være forældre, er konfliktfyldt, og 11 procent oplever, at samarbejdet i høj grad er præget af konflikter. Det svarer de i en undersøgelse, Epinion har lavet for Egmont Fonden og Børns Vilkår.

Skal et barn komme godt videre på den anden side af en skilsmisse, kræver det, at forældrene kan samarbejde. De skal tage ansvar for deres børns trivsel, og de skal leve sig ind i, hvordan det er at være barn i en skilsmisse.

Formålet med denne rapport er, gennem børns fortællinger til BørneTelefonen, at give indblik i, hvordan børn oplever det, når forældre efter en skilsmisse samarbejder dårligt og har konflikt. Denne viden præsenterer vi sammen med børns råd til forældre og en række anbefalinger til de beslutningstagere, der har ansvaret for den juridiske og socialfaglige ramme for skilsmisser i dagens Danmark.

Det er Egmont Fonden og Børns Vilkårs håb, at børnenes stemmer i rapporten vil give øget indsigt i, hvordan det er at være barn, når forældre efter en skilsmisse samarbejder ringe, og at denne viden kan være afsæt for at indrette systemet, så forældres brud går mindst muligt ud over børnene.

Kilder til viden

BørneTelefonen hos Børns Vilkår har siden 1987 været en kanal til trøst, rådgivning eller bare en voksen, der har tid til at lytte til børn, og de ringer for at få hjælp til alt fra kærestesorger til mobning og seksuelle overgreb. Nogle af børnene ringer også på baggrund af forældrenes skilsmisse. Alene de sidste tre år har BørneTelefonens frivillige gennemført mere end 2.500 rådgivninger af børn og unge om at være barn i skilsmisse. Dertil kommer, at børn i 41 procent af de samtaler, hvor forældrenes samlevsforhold er kendt, har fortalt, at deres forældre er gået fra hinanden. Disse mange samtaler om skilsmisse er grundlaget for rapporten.

I rapporten inddrager vi desuden gode råd fra Børns Vilkårs skilsmissepanel, hvor børn med skilte forældre giver deres råd til forældre efter en skilsmisse, og viden fra samtaler med forældre på ForældreTelefonen. Endelig perspektiverer vi børnenes fortællinger med kvantitative data dels fra Børne- og ForældreTelefonen, dels med en række eksterne kilder.

Samtaler på BørneTelefonen

BørneTelefonen giver rådgivning til børn via fire platforme: telefon, chat, sms og brevkasse. Bemandingen består af frivillige rådgivere, som har en børnefaglig baggrund og er uddannet i at rådgive på BørneTelefonen. Alle samtaler dokumenteres systematisk, hvilket gør det muligt at videregive børns tanker og følelser. Dokumentation giver adgang til genfortællinger beskrevet af rådgiverne og til direkte citater fra børnene. For at lade børnenes ord skinne stærkere igennem, er genfortællingerne omformuleret til citater i de tilfælde, hvor børnenes egne ord er tydelige i rådgivernes beskrivelse. Breve fra brevkassen er gengivet ordret, dog er slåfejl og meningsforstyrrelser blevet korrigeret, og breve er ind imellem blevet forkortet. Alle citater og gengivelser fra børn i rapporten er bearbejdet, så ingen kan blive genkendt.

Samtaler på ForældreTelefonen

ForældreTelefonen blev oprettet i 1993 som en konsekvens af, at mange voksne ringede til BørneTelefonen for at bede om råd og vejledning. Siden dag ét har skilsmisser været en af de primære henvendelsesårsager, og i 2014 udgjorde samtaler om skilsmisser 44 procent af alle samtaler. Ligesom på BørneTelefonen dokumenterer rådgiverne alle samtaler på ForældreTelefonen. I rapporten inddrages samtaler på ForældreTelefonen til at perspektivere børnenes fortællinger.

Viden fra Børns Vilkårs skilsmissepanel

Børns Vilkårs skilsmissepanel er etableret som en del af Egmont Fonden og Børns Vilkårs partnerskab om skilsmisse og består af 12 børn mellem 13 og 16 år – store og små, mørkhårede og blonde. Fem drenge og syv piger. Til fælles har de, at deres forældre er skilt. Nogle kommer fra hjem, hvor forældrene har været skilt i årevis. Andres forældre er først for nylig gået fra hinanden. Nogle har forældre, der samarbejder godt, andres forældre taler grimt om hinanden eller taler slet ikke sammen. Et par af børnene har været til samtale i Statsforvaltningen og har haft en bisidder fra Børns Vilkårs bisidderkorps med som støtte. I rapporten videreformidler vi blandt andet gode råd fra skilsmissepanelet til forældre om samarbejde.

Kvantitative data

I rapporten præsenterer vi data fra en række interne såvel som eksterne kilder. I Børns Vilkår har vi kvantitative data om børn og skilsmisse fra dokumentationssystemet til Børne- og ForældreTelefonen samt Bisidderdatabasen. Eksternt inddrager vi registerdata fra Danmarks Statistik, Statsforvaltningen og Danmarks Domstole samt forskningsdata fra SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Derudover sætter vi børnenes fortællinger i relief ved at inddrage viden fra tre spørgeskemaundersøgelser. I den ene undersøgelse, foretaget af Epinion for Egmont Fonden og Børns Vilkår, er et repræsentativt udsnit af børn mellem 15 og 18 år inviteret til at svare på en række spørgsmål på Internettet om deres forældres brud, nye familier, hverdagen, inddragelse, støtte og deres forældres samarbejde. 505 børn har deltaget, og besvarelsene er vægtet i forhold til køn og alder. For en del af børnenes vedkommende ligger skilsmissen længere tilbage i tiden, og deres refleksioner over skilsmissen bærer præg af dette.

I en anden undersøgelse, også udført af Epinion, har 1.434 forældre med børn under 18 år svaret på spørgsmål om livet efter deres skilsmisse. Disse besvarelser er ligeledes vægtet.

Den tredje undersøgelse er foretaget af TNS Gallup for Børns Vilkår og henter viden fra et repræsentativt udsnit af alle vælgere i Danmark over 18 år. 1.571 personer har deltaget i denne undersøgelse, der er vægtet på køn, alder, region, uddannelse og partivalg.

Bearbejdningen af samtalerne

De mange dokumenterede samtaler om skilsmisse på såvel BørneTelefonen som ForældreTelefonen kan i analytisk sammenhæng bearbejdes som et stort kvalitativt materiale om børn fanget i konfliktfyldte skilsmisser. Bearbejdningen af dette kvalitative materiale indebærer en uundgåelig udvælgelse og afgrænsning.

I denne rapport tegner vi de store linjer, vi kan se i samtalerne. Det betyder, at vi eksempelvis ikke går i dybden med særlige forhold for børn med funktionsnedsættelse, børn, der vokser op i regnbuefamilier, eller børn fra etniske minoritetsfamilier. Samtidig ved vi, at den konfliktfyldte skilsmisse for det enkelte barn vil opleves på sin helt individuelle måde. Vi skelner ikke nagelfast i rapporten mellem lav- og højkonflikter. Dette fravalg bundes i et ønske om at videreformidle, at konflikter gør ondt på børn, også selvom de ikke er voldsomme nok til at få omgivelsernes opmærksomhed. Et tilsyneladende lavt konfliktniveau mellem to forældre, der dog undlader at kommunikere med hinanden, kan også gøre ondt.

Udvælgelsen af temaer er foretaget ud fra, hvad samtalerne viser er gennemgående for børn i skilsmisse, og ud fra den generelle viden, Børns Vilkår har om, hvad skilsmisser betyder for børn. Her har seniorkonsulent Bente Boserup været en stor kapacitet ved eminent at sammenfatte, hvad der er på spil for børn, når deres forældre går fra hinanden. Derudover har forskningsbaseret viden om konsekvenserne af konfliktfyldte

skilsmisser bidraget til den ramme, vi har analyseret samtalerne ud fra. I arbejdet med at underbygge sammenhængen mellem børns hverdagsbetragtninger, og hvad forskning viser, har seniorforsker og programleder Mai Heide Ottosen fra SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd bidraget med værdifulde tolkninger.

Definitioner

I rapporten bruger vi betegnelsen skilsmisse uafhængigt af, om barnets forældre har været gift, samlevende eller aldrig har nået at bo sammen. Vi skelner ikke mellem, om forældrene er af forskelligt eller samme køn, eller om barnet er forældrenes biologiske barn eller er adopteret. Det essentielle er, at barnet lever et liv, hvor det mentalt og i praksis skal manøvrere mellem forældre, der ikke er sammen.

Konflikter og dårligt samarbejde er ikke betegnelser, vi definerer håndfast i rapporten. En konflikt behøver ikke være høj for at gøre ondt på børn, og fravær af samarbejde mellem forældrene behøver ikke inkludere konflikter for at have negative konsekvenser for børns hverdag og udvikling.

Når vi i rapporten taler om børn, henviser vi til aldersgruppen 0 til 23 år. Det gør vi, da Børns Vilkårs målgruppe er børn og unge op til 23 år. Børn, der henvender sig til BørneTelefonen, er ikke desto mindre typisk mellem 10 og 17 år. Samtidig er målgruppen i spørgeskemaundersøgelse blandt børn 15–18 år. Det betyder, at rapporten er en fortælling om, hvordan især skolebørn og teenagere oplever en skilsmisse.

10-17 år

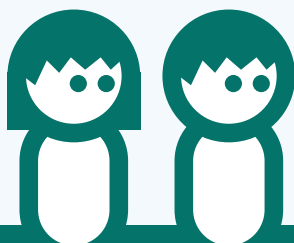
Det er den alder, de fleste børn har, når de får rådgivning om skilsmisse på BørneTelefonen.

Kilde: BørneTelefonen

40%

Så mange af de børn, der til BørneTelefonen fortæller om deres forældres samlivsforhold, har forældre, der er skilt.

Kilde: BørneTelefonen

892

Så mange samtaler var der i 2014 på BørneTelefonen med børn og unge om skilsmisse

Top 3 temaer for børn

1. Barnets bopæl - herunder overvejelser over, hvor barnet ønsker at bo
2. Aktuell skilsmisse eller bekymringer over, om forældrene skal skilles
3. Udfordringer ved samvær med den forælder, barnet ikke bor hos

Kilde: BørneTelefonen

72%

I 3 ud af 4 af samtalerne på ForældreTelefonen er samarbejdet mellem forældrene konfliktfyldt

Rådgiverens vurdering baseret på de første 8 måneder af 2015. Kilde: ForældreTelefonen

16

Så mange underretninger foretog Børns Vilkår i 2014 på baggrund af skilsmissekonflikter. Skilsmisse er den næsthøypigste årsag til underretning

Kilde: Bisidderdatabasen i Børns Vilkår

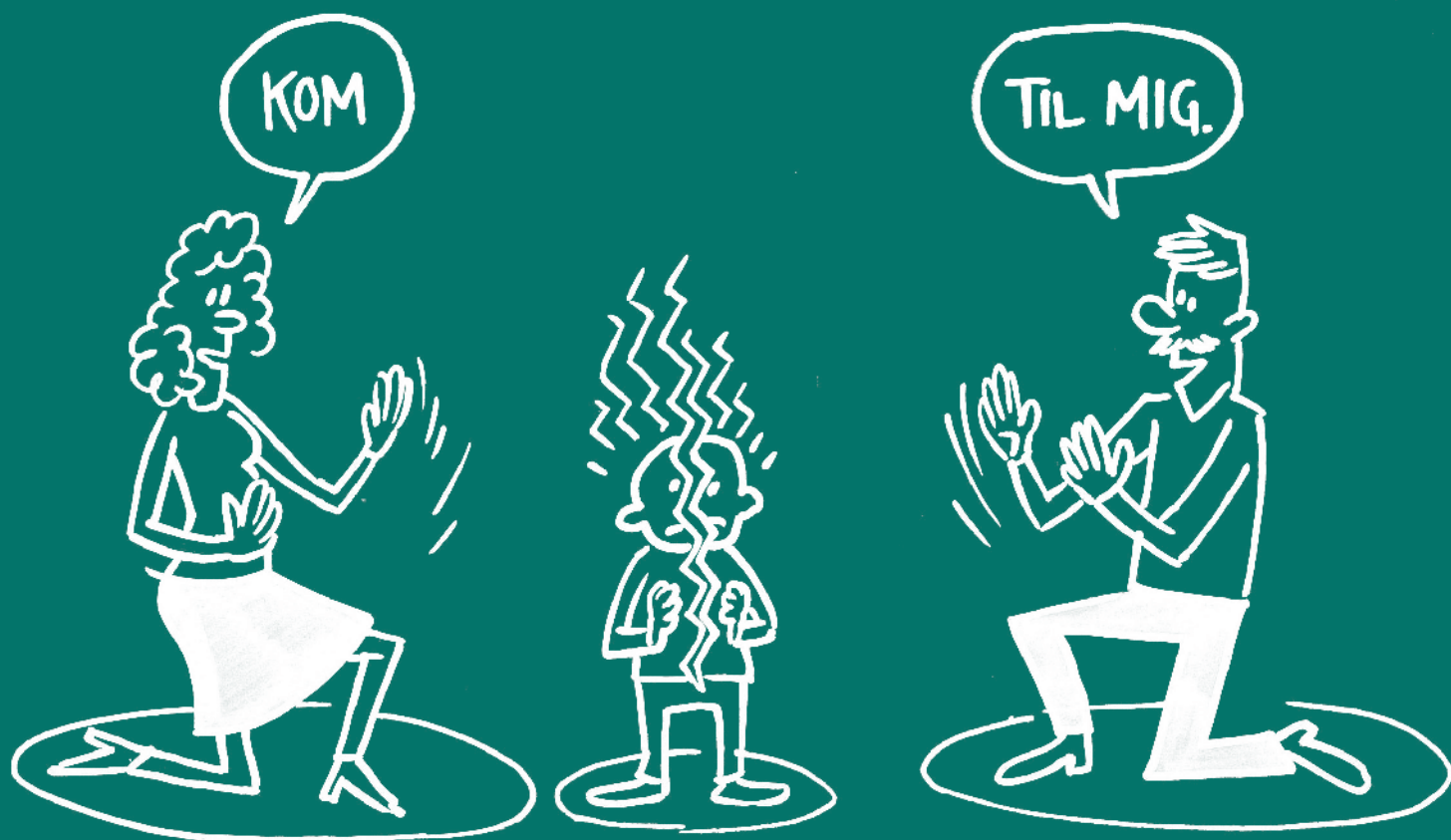
937

Så mange samtaler var der i 2014 på ForældreTelefonen med forældre om skilsmisse (skilsmisse er topscoren)

Top 3 temaer for forældre

1. Samarbejde efter skilsmisse om blandt andet den daglige omsorg for barnet, skole og pligter
2. Udfordringer ved barnets samværsordning
3. Aktuell skilsmisse eller overvejelser om skilsmisse

Kilde: ForældreTelefonen

Flere børn føler sig fanget i forældres konflikt, og nogle oplever, at de bliver bedt om at vælge side

Tegning: Cav Bøgelund.

Balancegang mellem forældrene

DÉT VISER ANALYSEN

Alene i 2014 oplevede 26.000 børn, at deres forældre flyttede fra hinanden. En stor del af disse børn vil opleve, at forældrene samarbejder dårligt. Blandt børn med fraskilte forældre siger 12 procent, at forældrene tit skændes med hinanden, og 17 procent oplever, at forældrene bagtaler hinanden. Blandt fraskilte forældre svarer 46 procent, at de samarbejder dårligt med den anden forælder. Det viser to undersøgelser foretaget af Epinion for Egmont Fonden og Børns Vilkår.

Når forældre strides, kan det gå ud over børnenes relationer til familie, naboer og skolen, og konflikterne risikerer at præge børns relation til både forældre og stedforældre negativt. Det sker blandt andet, når forældrene bruger børnene som budbringere imellem sig. Disse børn kæmper med at balancere deres ord og handlinger, så de kan manøvrere bedst muligt mellem de to forældre.

Forældrenes samarbejde er afgørende for, hvordan barnet trives i sin samværsordning. Ikke mindst børn, der har udstrakt samvær, er sårbare over for forældres manglende kommunikation og konflikt. Ved mærkedage, hvor de fleste børn drømmer om at have begge forældre samlet, oplever mange børn, at begge forældre i samme rum er lig med konflikter i lys lue, og blandt andet konfirmationen er en dag, børn med skilte forældre kan frygte for lang tid i forvejen.

37%

Så stor en andel af hjemmeboende 16-årige bor ikke sammen med både mor og far

Kilde: Statistikbanken hos Danmarks Statistik

Hver sjette 11-årig med fraskilte forældre har ingen kontakt til en af forældrene.

10 pct. har samvær uden overnatning, 41 pct. har regelmæssigt samvær med overnatning, og 28 pct. lever i en deleordning.

Kilde: Ottosen, M. H. (red.) (2014): Børn og Unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2014. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

1-2 år

Det er den alder, flest børn har, når deres forældre flytter fra hinanden.

Kilde: Danmarks Statistik

26. børn

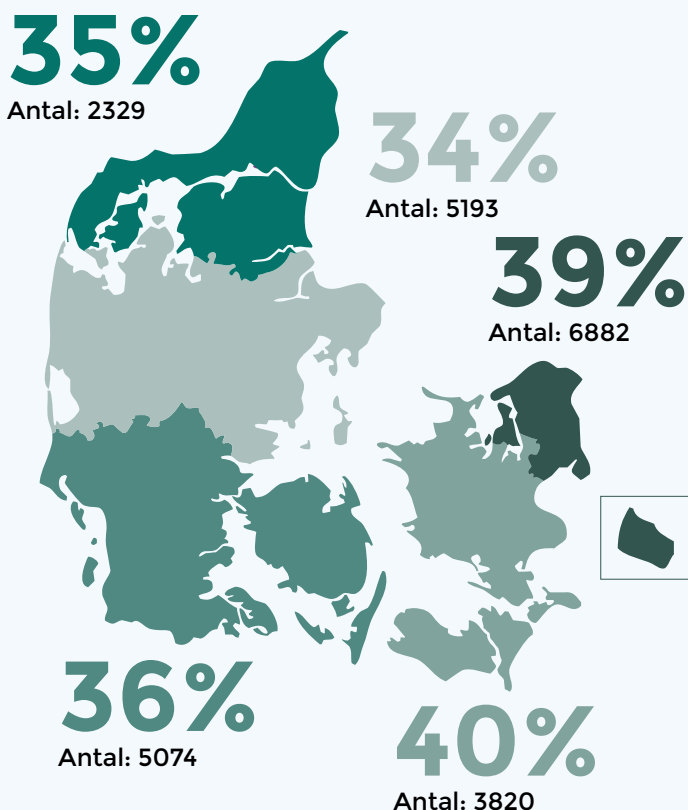
mellem 0-16 år. Så mange oplevede alene i 2014, at deres forældre flyttede fra hinanden.

Kilde: Nyt fra Danmarks Statistik, 27.maj 2015, nr. 255

Bor ikke med mor og far, geografisk fordelt

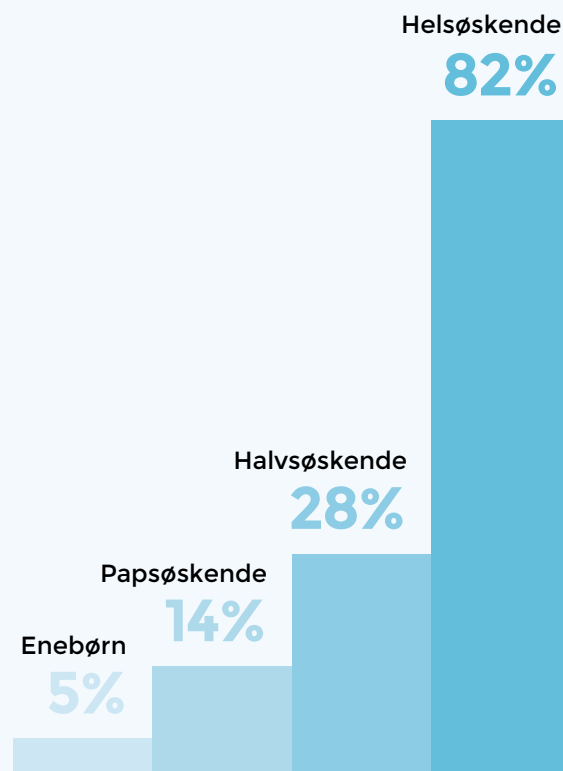
Antal hjemmeboende 16-årige, som ikke bor med både mor og far geografisk fordelt.

Kilde: Statistikbanken hos Danmarks Statistik

Søskendeforhold for børn med skilte forældre

Kilde: Statistikbanken hos Danmarks Statistik

Forældrekonflikter påvirker børns relationer

Når forældre strides, påvirker det børnenes forhold ikke kun til forældrene, men også til deres omgivelser.

“Min mor taler ikke altid pænt om min far, og når jeg er hos ham, taler han grimt om min mor og siger, at hun er psykisk syg. Jeg har prøvet at sige fra, men så siger han, at jeg bare kan flytte hjem til min mor og ikke se ham længere.”

Sådan fortæller en 13-årig pige, der er en ud af mange børn, der oplever, at forældrene ikke bryder sig om hinanden. Når de vigtigste mennesker i et barns liv har konflikter, påvirker det barnet negativt, og det sætter blandt andet spor i forholdet mellem barnet og forældrene. Samtidig risikerer konflikterne også at påvirke barnets relation til den øvrige familie, forældres nye kærester og venner, naboer og barnets kammerater og skolerelationer.

Børns relation til forældrene påvirkes

Når forældre efter en skilsmisse har konflikt og ikke kan samarbejde, står deres børn i en sårbar og udsat position. De skal ikke kun kæmpe med, at forældrene ikke er sammen, med alt hvad det indebærer af savn og udfordrende logistik. De skal også manøvrere mellem to forældre, der strides, og forældres uvenskab og manglende samarbejde påvirker barnet kraftigt. Det kan vi se på BørneTelefonen.

BørneTelefonen bliver både kontaktet af børn, hvis forældre har en kold krig med hinanden uden direkte at involvere barnet, og af børn, hvis forældre bruger barnet aktivt mod den anden forælder. Børn opfanger meget – også tvetydige signaler og indirekte, nedgørende ord.

Flere børn oplever at skulle bekræfte mor i, at det er far, der er skurken, og omvendt, og mange børn fortæller til BørneTelefonen, at forældrenes konflikter har direkte indflydelse på såvel kvaliteten som omfanget af deres samvær med forældrene. Det gælder blandt andet den 13-årige pige, der oplever, at hendes far bringer samværsordningen ind i konflikten med moren. Det samme gælder for denne dreng på 20 år, der fortæller:

“Jeg bor med min mor, men er begyndt at se min far igen, men tidligere i dag råbte min mor, at hvis jeg ser ham, må det være fordi, jeg ikke elsker hende nok, og nu siger hun, at jeg skal flytte, hvis jeg vil blive ved med at se ham.”

Når omgivelserne bliver en del af konflikten

Når forældre ligger i konflikt, er omgivelserne ofte involveret i en eller anden grad, og det kan påvirke børn negativt. Når mor taler grimt om farmor eller faster, eller når far nedgør barnets skolelærer, som mor gennem tiden har fået en tæt relation til, bliver barnets relation til disse påvirket. En 17-årig pige fortæller, at morens familie taler nedgørende om faren:

“De, især min mormor, fortæller dårlige historier om ham, fra før jeg blev født. Historier, jeg slet ikke kan huske. Det er et stort problem.”

Flere børn kan for at tage hensyn til en forælder, der har det svært – for eksempel hvis mor eller far er blevet forladt af den anden – finde på at vælge side og eksempelvis nægte at tage med til familiefødselsdag i familien, for ikke at gøre den forladte forælder endnu mere ked af det. Selvom børn ikke direkte bliver bedt om at foretage et valg, kan de opleve et pres fra en forælder til at lægge afstand til personer i den anden forælders omgangskreds.

Stedforældre bliver en del af konflikten

Samtalerne på BørneTelefonen viser, at nye kærester kan optrappe konfliktniveauet mellem forældrene. Det ses ikke sjældent, at et ellers velfungerende forældresamarbejde smuldrer, når far får en ny kæreste, eller mor bliver gift. For børnene kan konsekvensen være, at de forbinder en ny kæreste med forældrenes uvenskab, og at forældrenes konflikter risikerer at blokere for, at børnene kan udvikle en god relation til fars eller mors nye kæreste. En person der, som en del af barnets udvidede familie, uundgåeligt fremover vil have betydning for, hvordan barnets samvær med forælderen vil være. Dette er eksempelvis tilfældet for denne 17-årige dreng, der fortæller:

"Jeg bor hos min far, men nu siger han, at jeg ikke længere er hans søn, hvis jeg tager til min mors bryllup. Han siger, at jeg jo bare kan flytte ud, hvis det er det, jeg vil. Men det er det jo ikke. Jeg vil bare gerne med til brylluppet."

Denne dreng bliver af sin far bedt om at træffe et urimeligt valg om enten at flytte væk fra ham, eller at lægge afstand til mors kommende mand, og drengens forældrenes stridigheder går dermed direkte ud over hans muligheder for at danne sin egen umiddelbare relation til morens kæreste.

Børn har brug for nogen at gå til, når forældrenes konflikt raser, og de kan have brug for, at noget er trygt og stabilt. Når forældrenes konflikter påvirker barnets relationer til andre, bliver det endnu en belastning i en forandringsproces, som kan være svær at navigere i som barn.

Samvær fungerer dårligt, når forældre ikke samarbejder

Forældres manglende kommunikation er især belastende for børn, der har udstrakt samvær med begge forældre.

"Mine forældre blev skilt for et år siden. Jeg bor lige meget hos dem begge, og jeg ville ønske, at de kunne samarbejde mere og skændes mindre. Jeg ville ønske, at de kunne tale sammen, når jeg skifter hjem og holder fødselsdag".

Sådan lyder en 9-årig piges langt fra urimelige ønske, for samvær fungerer dårligt, når forældrene ikke samarbejder.

Barnet får ansvaret for at holde sammen på hverdagen

Samtaler på BørneTelefonen viser, at samvær for nogle børn er forbundet med stressede skiftedage og logistik, de helst var fri for. Ekstra belastende bliver samværet i de tilfælde, hvor forældrenes uvenskab gør, at barnet ingen hjælp får til at få logistikken til at gå op, fordi forældrene ikke kan samarbejde – heller ikke om, hvordan barnet

FORSKNING

Udstrakt samvær er hårdt for barnet, hvis forældre ikke samarbejder

Gennem de sidste årtier er det blevet mere og mere normalt, at barnet bor næsten lige meget hos begge forældre. Den løsning kan fungere fint for nogle børn. Forskning viser dog, at deleordninger kan være belastende for børn, der har forældre, der ikke samarbejder. Forudsætningen for, at udstrakt samvær er godt for barnet er blandt andet, at forældre samarbejder om at skabe kontinuitet i hverdagen og hjælper barnet med at skabe forbindelse mellem de to familieliv.

Kilde: Ottosen, M. H.; Stage, S. & Jensen, H. S. (2011): Børn i deleordning. En kvalitativ undersøgelse. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 11:38

Det er problematisk, hvis barnet har deleordning for forældrenes skyld

Nogle børn, der lever i en deleordning, har denne samværsform, fordi deres forældre ikke kan blive enige om andet. Trusler om langvarige forløb i Statsforvaltningen, fjernelse af økonomiske bidrag og et højt konfliktniveau kan få forældre til at vælge deleordning – sommetider mod eget ønske – da denne samværsform giver begge forældre lige meget tid med barnet. Når motivet til at vælge deleordning er begrundet i, at samværsformen kan være et værn mod konflikt, eller fordi denne måde at organisere samværet på for forældrene føles som det mest retfærdige, er deleordning langt fra altid det bedste for barnet.

Kilde: Ottosen, M. H.; Stage, S. & Jensen, H. S. (2011): Børn i deleordning. En kvalitativ undersøgelse. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 11:38

kommer bedst fra den ene til den anden. Det gælder blandt andet den 9-årige pige, vi citerer indledningsvist, og på BørneTelefonen kan vi se, at samværet i mange familier er indrettet på en måde, så forældrene undgår kontakt med deres ekspartner. Samtidig viser undersøgelsen, foretaget af Epinion blandt børn med fraskilte forældre, at en fjerdedel har forældre, der ikke taler sammen. Det er selvom, at langt de fleste børn har samvær med begge forældre.

Når forældre ikke kan være i stue sammen eller gribe telefonen for at drøfte barnets hverdag og trivsel, efterlader det børnene i et limbo mellem de to forældre. Disse børn kommer til at være eneste bindeled mellem forældrene og får ansvaret for at få hverdagen til at hænge sammen. Det kræver koordination at skifte mellem forældrenes to hjem. Der er skolebøger, der skal huskes fra den ene til den anden. Vigtige beskeder skal deles mellem forældrene, og oplevelser i den ene uge kan være afgørende for, hvordan barnet har det i den næste – og når forældrene ikke taler sammen, bliver det op til barnet at skabe meningsfuld sammenhæng mellem de to bopæle.

Manglende kommunikation mellem forældrene er belastende for børn, uanset om den skyldes et højt konfliktniveau eller en gensidig overensstemmelse mellem mor og far om, at det er mest bekvemt for dem at begrænse kommunikationen.

Børn med deleordning er sårbare for konflikter

Børn med udstrakt samvær med begge forældre, er udfordret i hverdagen, når forældrene ikke samarbejder, og deleordninger er en samværsordning, mange børn lever i. Tal fra SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd viser, at blandt 11-årige børn er 28 procent i en deleordning. Børn, hvis forældre har konflikt, fortæller til BørneTelefonen, at de censurerer deres ord og handlinger hos en eller begge forældre i angst for at puste til forældrenes stridigheder. Denne selvcensur er ekstra belastende, når barnet ikke har ét sted, det hører mest hjemme.

Samtidig er der mange følelser på spil, og det kan være svært for børn at ændre på en samværsordning, hvor barnet er lige meget hos begge forældre. Det gælder blandt andet denne pige på 16 år:

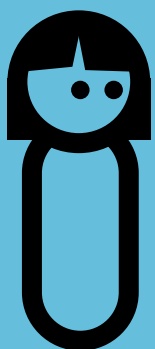
"Jeg er så træt og ked af det. Jeg synes, skolen er svær, og jeg har arbejde ved siden af, og jeg bliver stresset af at pakke hele tiden, og jeg vil virkelig gerne bo fast hos min mor. Jeg bor syv syv hos dem begge nu, men jeg er bange for, at min far bliver ked af det."

HVAD SIGER FORÆLDRENE

Konflikter kan skygge for, hvad der er den bedste samværsordning for barnet

Langt størstedelen af henvendelserne til ForældreTelefonen om skilsmisse handler om samvær og udfordringer i samarbejdet med den anden forælder. Når konflikten raser, er det ofte lidt, der skal til for, at konflikten optrappes. Flere forældre kontakter ForældreTelefonen, fordi de står i et dilemma mellem at udlevere børn til samvær mod børnenes ønske, eller at eskalere en konflikt med den anden forælder ved at modsætte sig samvær. I disse tilfælde føler forældrene sig magtesløse i valget mellem at optrappe konflikten eller modsætte sig barnets behov og måske udtalte ønske. De er i vildrede om, hvad der vil være bedst for deres barn.

Andre forældre har så svært ved at se ud over konflikten og uvenskabet med den anden, at de indretter barnets hverdag på en langt fra optimal måde. Nogle af disse forældre kæmper alt, hvad de kan for, at barnet skal være mest hos dem, motiveret af, at de ikke kan bære tanken om at skulle undvære deres barn, fremfor hvad barnet vil have det bedst med. Andre oplever, at en deleordning, hvor barnet er lige meget hos begge, er den eneste mulighed for at tilfredsstille deres behov, og lader bevidst eller ubevidst dette behov dominere over, hvilken samværsordning barnet ville trives med.

Det gør ondt, når mor og far ikke kan samarbejde om konfirmationen. Det fortæller børn til BørneTelefonen. Fra børnene i Børns Vilkårs skilsmissepanel er budskabet klart: Forældre skal være sammen på vigtige dage i barnets liv.

Tegning: Cav Bøgelund.

Mærkedage er svære, når forældre ikke samarbejder

For mange børn er begge forældre i samme rum lige med konflikter i lys lue. Blandt andet konfirmationen er en mærkedag, børn med skilte forældre kan frygte.

“Min far har sagt, at han ikke vil komme til min konfirmation, fordi han ikke vil se min mor. Det gør mig rigtig ked af det.”

Sådan fortæller en pige på 13 år. For det gør ondt, når mor og far ikke i fred og fordragelighed kan være sammen til skolehjemsamtaler, konfirmation, jul og fødselsdage. Det fortæller børn til BørneTelefonen. Børn, hvis forældre er gået fra hinanden, drømmer ofte om at se begge forældre sammen. Samtidig er virkeligheden for mange børn, at begge forældre i samme rum er lig med konflikter i lys lue.

Forældre der ikke kan være sammen

Skolearrangementer, ferier, fødselsdage og julen. Der er nok af tidspunkter, hvor børn drømmer om at have begge forældre samlet. For børn, hvis forældre ligger i konflikt, kan disse dage være op ad bakke. Det er ubehageligt og utrygt for børn, når deres forældre ikke kan holde fred, når de skal være i samme rum. Det fortæller blandt andet denne 11-årige dreng:

“Første dag i skolen efter sommerferien, kom begge mine forældre, og de begyndte at skændes offentligt. Min lillesøster var bange for, at de skulle begynde at slås”.

Ikke mindst konfirmationen er for nogle børn en kæmpe udfordring. BørneTelefonen bliver kontaktet af børn, der flere år i forvejen spekulerer på, hvordan de kan holde deres konfirmation, så alle er tilfredse. En del af disse børn fortæller, at de i stedet for at glæde sig til den store dag spekulerer over, hvordan de kan undgå ballade. Nogle ender med at dele forældrene op og holde konfirmationen to gange, selvom en fælles konfirmation er deres største ønske. Andre børn aflyser festen af frygt for kold luft og dræberøjne på tværs af lokalet. Børn tager et kæmpe ansvar for en konflikt, som de voksne har skabt. Et eksempel er denne pige, der har skrevet til brevkassen om forældrenes indbyrdes stridigheder:

“For et par dage siden fik jeg at vide af min papmor, at hvis min mor skal med, kommer hun ikke. Min mor skal selvfølgelig med, og det betyder egentligt ikke så meget for mig, om min papmor kommer med, da hun ikke er en “del” af min familie. Jeg fortalte det så til min mor, som sagde, at hun ville tage en snak med min far og papmor om det. Dagen efter ringede min far og sagde, at han ikke vil med, hvis min papmor ikke kom. :(Jeg står i det dilemma, at jeg skal vælge mellem min mor eller festen.”

Når børn bliver brugt som budbringere

Børn, der er forældrenes bindeled til hinanden, kæmper for at vægte deres ord og handlinger for ikke at optrappe konflikten mellem forældrene.

"Mine forældre er skilt, og de kan slet ikke snakke sammen. De er så meget uvenner, at beskeder går gennem mig og min lillebror."

Sådan siger en 12-årig pige til BørneTelefonen. Hun oplever, at hun er budbringer mellem hendes mor og far eller agerer 'brevdue', som en 13-årig pige formulerer det til brevkassen:

"Jeg er træt af at være deres brevdue og bliver ked af, at de ikke kan kommunikere sammen."

Det er opslidende for børn at fungere som budbringere – ikke mindst, hvis deres forældre har konflikt. Disse børn går på tåspidser for at undgå at sige noget forkert på det forkerte tidspunkt, og de bruger energi og kræfter på at censurere i de beskeder, den ene forælder giver videre til den anden gennem dem. Børnene kan risikere at ende midt i konflikten, hvis de kommer til at sige noget til den ene forælder, som den anden har sagt. Børnene risikerer desuden, at forældrene spiller dem ud mod den anden. Det gælder eksempelvis denne dreng på 11 år, der fortæller:

"Jeg vi ikke hjem til min far. Han spørger hele tiden om ting, han kan bruge mod min mor."

Nogle af disse børn reagerer ved at være tilbageholdende og varsomme med, hvad de siger hvornår og til hvem. Det gælder blandt andet denne pige på 13 år, der har skrevet til brevkassen:

"Grunden til at jeg ikke har særlig meget tillid til folk er, at jeg aldrig har kunnet ytre mig omkring mine meninger og holdninger, uden at de synes, jeg har fået det fra den anden :/// Det har holdt mig meget tilbage..."

“Mine forældre skal skilles, og jeg er så ked af det. Min far siger, skilsmisken skyldes, at min mor er ham utro, og min mor siger, det er min fars skyld. Jeg kan ikke finde ud af, hvad der er rigtigt. De siger hele tiden noget forskelligt. De hader hinanden, og de råber og skriger, og de er ligeglade med, at jeg hører det. Min mormor siger, at jeg ikke skal fortælle andre om, hvad der foregår.”

Dreng, 18 år

“Jeg er bange for at snakke om den ene til den anden, og jeg er bange for, at de føler, jeg elsker den anden højere. Jeg har dårlig samvittighed over, at jeg hygger mig mest hos min mor.”

Pige, 13 år

“Jeg skændes med min far om ting, der skyldes, at ham og min mor ikke kan sammen. Jeg føler mig i klemme – tidligere prøvede jeg at holde med den ene, men det vil jeg ikke mere.”

Pige, 15 år

“Min far vil ikke se mig. Jeg prøvede at ringe til min farfar, men han vil heller ikke se mig. Jeg er så ked af det og savner ham meget og har tænkt på selvmord. Jeg er bange for, at min mor bliver bekymret, hvis jeg fortæller hende helt hvor skidt, jeg har det”

Pige, 11 år

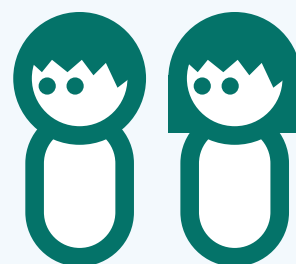
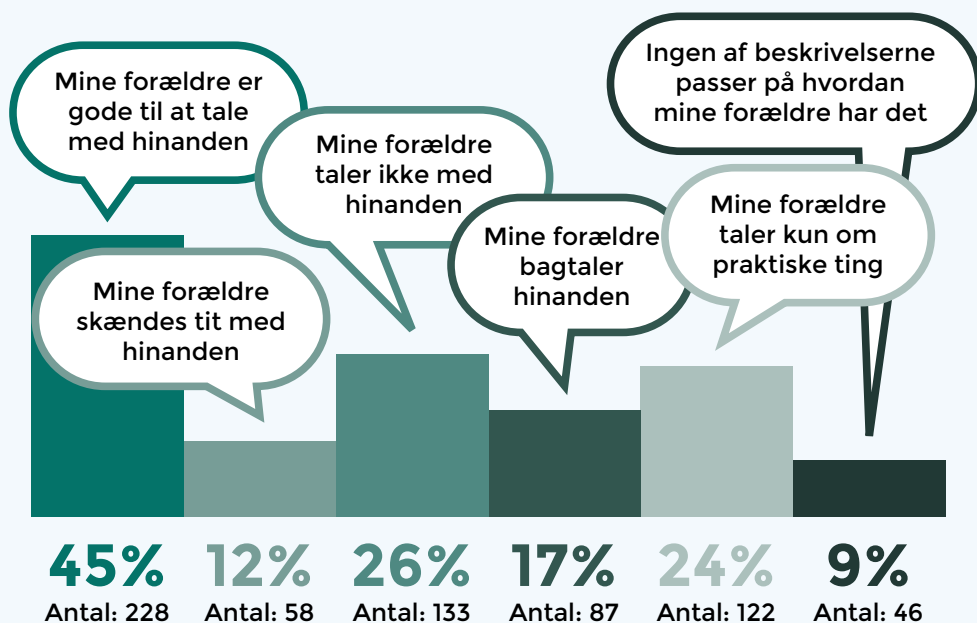
“Mine forældre taler ikke sammen. Kun når far ikke har betalt børnepenge. Så skændes de.”

Pige, 10 år

“Mine forældre skændes hver dag. Det fylder det hele. Min største drøm er, at mine forældre kan tale ordentligt sammen.”

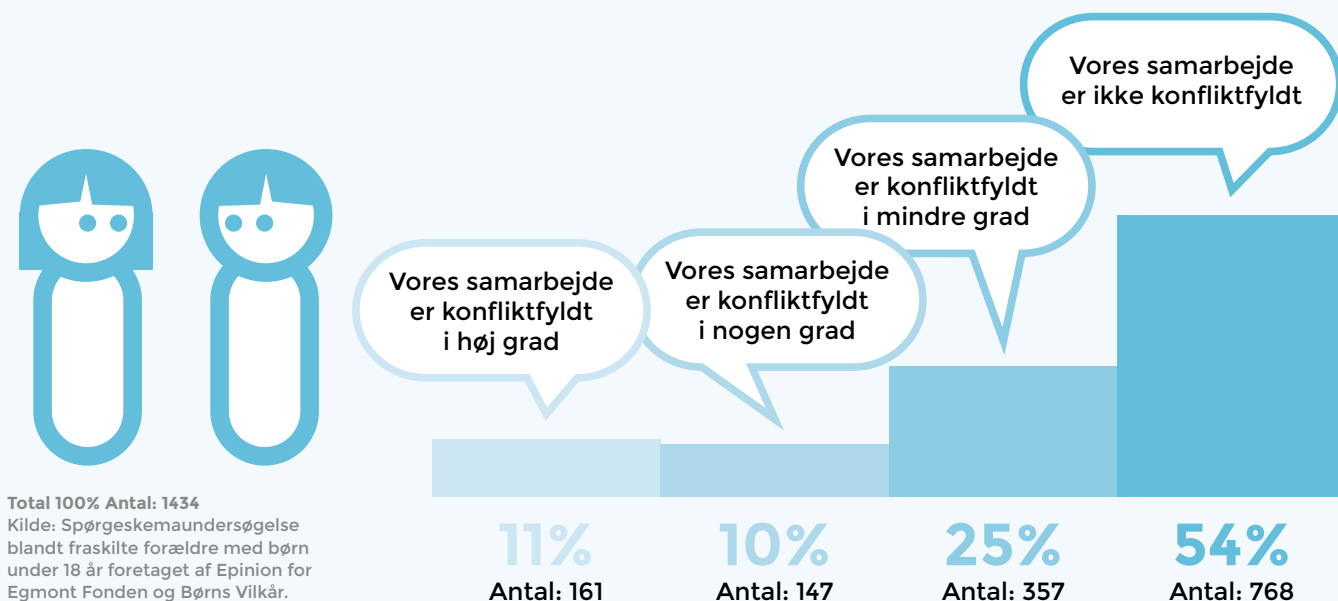
Pige, 9 år

Spørgsmål til børn: Hvilken beskrivelse passer bedst på, hvordan dine forældre har det med hinanden?

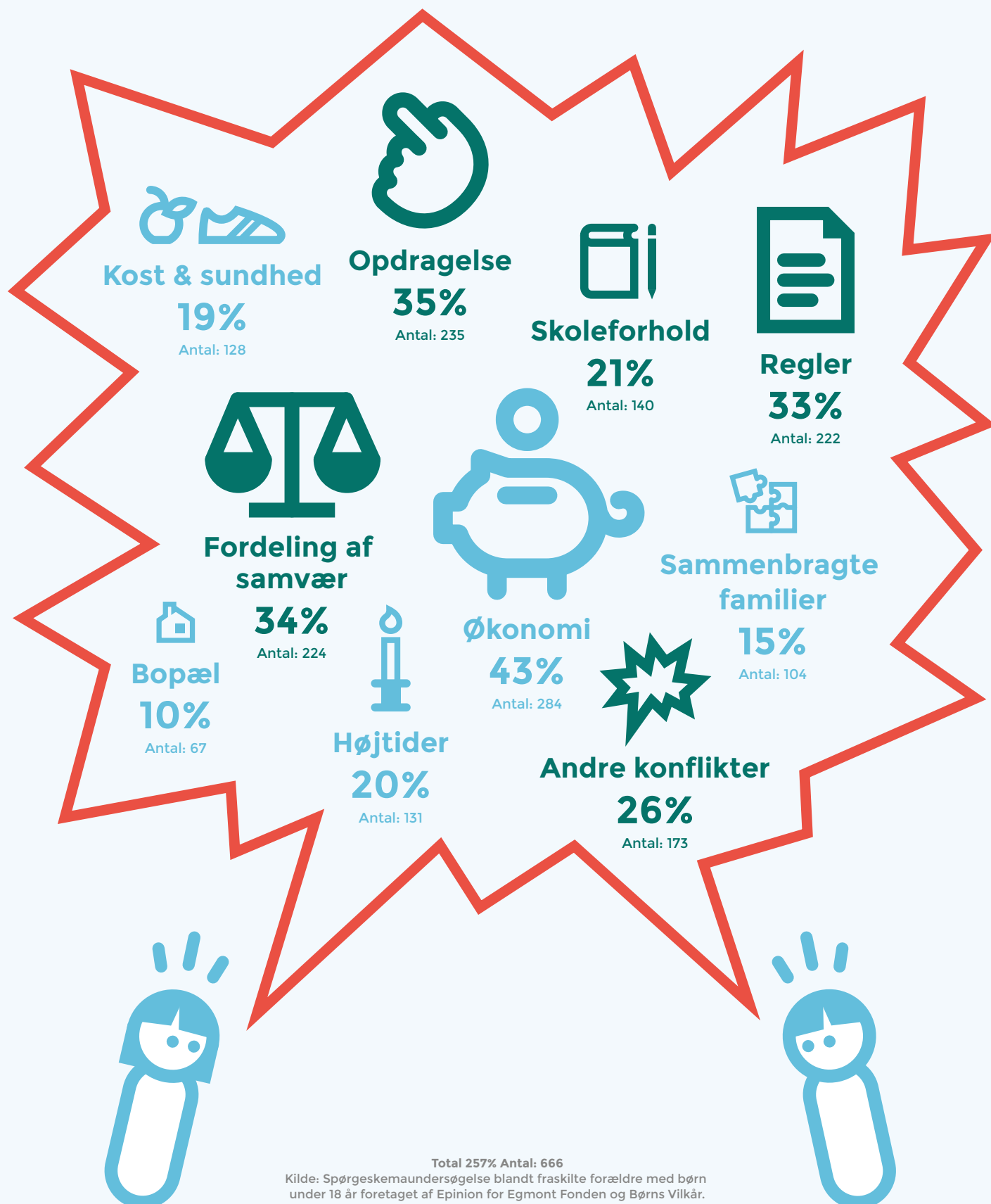
Total 134% Antal: 505
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt børn mellem 15 og 18 år foretaget af Epinion for Egmont Fonden og Børns Vilkår.

Spørgsmål til forældre: Hvordan vurderer du dig og din ekspartners samarbejde om at være forældre i dag?

Total 100% Antal: 1434
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt fraskilte forældre med børn under 18 år foretaget af Epinion for Egmont Fonden og Børns Vilkår.

Spørgsmål til forældre: Hvis jeres samarbejde er konfliktfyldt, hvilke typer konflikter har I?

17 procent af børn med fraskilte forældre siger, at deres forældre bagtaler hinanden, og 12 procent fortæller, at forældrene tit skændes. Det siger de i en undersøgelse foretaget af Epinion for Egmont Fonden og Børns Vilkår. Fra Børns Vilkårs skilsmissepanel er det klare budskab, at forældre skal lade være med at skændes foran deres barn.

Tegning: Cav Bøgelund.

Når fundamentet skrider

DÉT VISER ANALYSEN

Ensomheden kan være dominerende for børn, hvis forældre strides efter en skilsmisse. Disse børn føler sig helt alene i verden med deres tanker og sorger uden at få hjælp fra andre. Flere af disse børn bruger enorm energi på at spekulere over, hvordan de kan få forældrene til at blive gode venner igen, og på hvad de kan gøre for at samle sammen på familien. Disse børn både føler og er ofte magtesløse i en situation, de ikke selv har valgt.

Flere børn står på sidelinjen og kan se, at forældrenes konflikter udvikler sig i en retning, hvor barnet mister kontakten til den ene forælder, der kan forsvinde helt ud af barnets liv. Når forældrene strides, bagtaler hinanden og spiller barnet ud mod den anden forælder, kan barnets vigtige relation til sin mor eller far blive så påvirket, at forholdet ophører.

For nogle børn fører forældrenes stridigheder dem til desperate handlinger. De alvorligste samtaler på BørneTelefonen er med børn, der fortvivlede fortæller, at de ikke længere orker at leve og overvejer selvmord eller gøre at skade på sig selv. Forskning viser, at konsekvensen af forældrestridigheder hos børn blandt andet kan være depression, angst og social isolation.

Nogle børn føler sig helt alene i verden

Ensomheden kan være dominerende hos børn, når forældre bekrieger hinanden. Børn risikerer at stå helt alene med deres tanker og sorger uden at kunne dele det med hverken deres mor eller far.

"Mine forældre taler ikke sammen, efter de er blevet skilt, og jeg skal altid vælge, hvem jeg vil have med for eksempel til skolearrangementer. Jeg kan ikke holde det ud – og jeg føler, jeg har mistet tilliden til alle. Det betyder også, at jeg ikke får sagt til nogen, hvordan jeg har det. At jeg synes, det er så hårdt, at de ikke samarbejder."

Sådan fortæller en trist og overbelastet pige på 17 år. BørneTelefonen bruges af mange børn, som denne pige, der føler sig alene med deres følelser omkring forældrenes brud og konflikter. Børn gennemgår og lever med følelser som sorg, skyld og vrede, når familieharmonien er erstattet af en konfliktfyldt skilsmisse. Samtidig er det langt fra alle børn, der har nogle at dele deres følelser med, og det er langt fra alle, der føler, at de bliver inddraget i det, der foregår.

Disse børn er på den ene side dybt påvirkede af forældrenes konflikt og har brug for støtte til at håndtere den udsatte position, de er i. På den anden side betyder forældrenes stridigheder, at netop forældrene kan være umulige for barnet at gå til efter den støtte, barnet har brug for. Der er eksempelvis børn, der holder igen med at fortælle deres forældre, at de har det svært, fordi de ikke vil belaste deres forældre og gøre en eller begge kede af det. Det gælder blandt andet denne pige på 12 år:

"Jeg er ikke glad, når jeg er hos min far. Jeg har ikke sagt det til ham og heller ikke til min mor, for jeg vil ikke gøre hende ked af det. Jeg har faktisk slet ikke talt med nogen."

Andre undlader at involvere forældrene i deres tanker og sorger, da de er bange for at komme til at prikke til forældrenes stridigheder. Andre igen oplever forældrene som utilgængelige. Dette gælder blandt andet denne dreng på 16 år, der flere gange har forsøgt at tale med forældrene om, hvordan han har det med, at de bekrieger hinanden og bruger ham som budbringer imellem dem:

"Jeg har flere gange sagt fra overfor dem – sagt, at de ikke skal beskyldes hinanden – men de siger, at jeg skal være voksen og tage mig sammen, og at jeg bør kunne håndtere det."

Børn bruger al deres energi på at forsøge at skabe fred

Mange børns tanker kredser om, hvad de kan gøre for at få mor og far til at holde op med at tale grimt til hinanden, og hvordan de kan få familien til at fungere igen.

“Mine forældre er tit uenige, og de skændes. Jeg kan snakke med min mor om det, men min far siger, jeg skal blande mig uden om. Jeg vil så gerne hjælpe dem til at snakke sammen, så de får det godt.”

Sådan siger en dreng på 17 år, der bruger enorm energi på at finde ud af, hvordan han kan løse forældrenes problemer. Børn, som denne dreng, påtager sig et stort ansvar for, at det kan blive godt igen. De prøver at finde løsninger, og de spekulerer. Det er også tilfældet for denne 13-årige pige, der har skrevet til brevkassen:

“Mine forældre blev skilt for lidt over et år siden. Her i de sidste måneder har jeg haft det rigtig svært! Jeg hører dem tit skændes over telefonen, og det går mig rigtig meget på, at de ikke kan sammen. Desværre syntes jeg også, at det begynder at gå ud over min skolegang. Jeg har svært ved at koncentrere mig. Jeg lytter ikke efter i timerne, og jeg sidder tit alene i frikvartererne!” (...) “Kan jeg selv gøre noget for, at mine forældre kan enes igen?”

Disse børn er blot to ud af mange, der, i et forsøg på at holde sammen på dem selv såvel som familien, efterspørger hjælp til, hvordan de kan skabe fred og etablere ro i familien igen. Disse børn er på et stort arbejde. I realiteten er de ofte magtesløse i forhold til at ændre den situation, forældrenes brud har sat dem i, men de prøver, alt hvad de kan. Det går ud over deres trivsel.

I pigens eksempel ser hun selv, hvordan forældrenes konflikt påvirker hendes skolegang, og hun rækker rådvildt hånden ud efter hjælp. Samtidig skal disse børn ind imellem også balancere i forhold til ikke at medvirke til, at forældrenes konflikt eskalerer. Bruger forældrene barnet som budbringer mellem sig, eller spiller forældrene barnet ud mod hinanden, er barnet ekstra belastet og på et urimeligt stort arbejde i forsøget på at mægle og holde fred.

FORSKNING

Forældrekonflikter kan få alvorlige konsekvenser for børn

Det kan have alvorlige konsekvenser for børn, hvis deres forældre ikke samarbejder og har konflikt. Det viser omfattende forskning på området. Børn, hvis forældre har konflikt, trives dårligere sammenlignet med andre børn, hvis forældre er gået fra hinanden. Depression, angst, social isolation, aggressions- og adfærdsproblemer og dårlige skolepræstationer er nogle af de konsekvenser, konflikter mellem forældrene over længere tid kan have for deres børn. Undersøgelser af selvskadende adfærd viser desuden, at det at miste en forælder i barndommen, blandt andet på grund af skilsmisse, er en af de mest kraftfulde prædiktorer for selvskadende adfærd. Forskning viser også, at forældres mistrivsel inden skilsmissen påvirker børns trivsel efter skilsmissen næsten lige så meget som skilsmissen i sig selv.

Kilde: Breivik, K. & Olweus, D. (2006). Children of divorce in Scandinavian welfare state: Are they less affected than US children? *Scandinavian Journal of Psychology*, 47. 61-74. & Størksen, I., Røysamb, E., Holmen, T.L. & Tambs, K. (2006). Adolescent adjustment and well-being: Effects of parental divorce and distress. *Scandinavian Journal of Psychology*, 47. 75-84 & Walsh, B.W. & P.M. Rosen (1988): *Self-Mutilation Theory, Research, and Treatment*. New York: Guilford Press. m.fl.

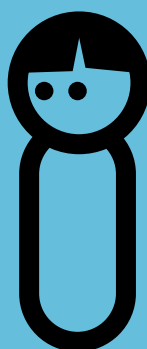
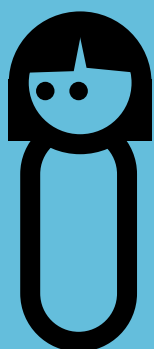
HVAD SIGER FORÆLDRENE

Konflikter tager fokus fra, hvad der er det bedste for barnet

Blandt de forældre, der får rådgivning på ForældreTelefonen, har tre ud af fire konflikter i en eller anden grad, og udfordringer i samarbejdet om børn efter en skilsmisse er den hyppigste årsag til, at en forælder har kontaktet ForældreTelefonen.

Nogle forældre henvender sig for at få mest mulig viden om, hvordan de kan sikre deres barns trivsel, når samarbejdet med den anden forælder er ringe. Disse forældre er sig bevidst, at deres børn lider under, at de som forældre ikke samarbejder optimalt.

Andre forældre afsøger, hvilke muligheder de har for at få deres eget behov for eksempelvis samvær med et barn, opfyldt. Dette behov kan harmonere med, hvad deres børn har brug for, men rådgiverne taler også med forældre, der ønsker gode råd til, hvordan de kan realisere deres egne behov, selvom dette er i modstrid med, hvad der er det bedste for barnet. For nogle forældre fylder konflikten med den anden så meget, at de har mistet fokus på, hvad der er det bedste for deres barn. Blandt disse forældre bruger nogle mere energi på at gøre livet surt for deres ekspartner, end på at sørge for, at deres fælles børn trives og har en god hverdag.

Når kontakten til en forælder ryger

Børn giver udtryk for en kæmpe sorg, når de mister kontakten til den ene forælder i forbindelse med skilsmissen.

“Jeg har kontaktet ham for et halvt år siden, men han svarede ikke. Han skrev i stedet til min mor, at hun skulle få mig til at holde op med at chikanere ham, og at han ikke havde overskud til mig og mine søskende.”

Sådan fortæller en trist pige på 15 år, der ikke har set sin far i to år. Denne pige er blot en ud af flere, der efter en skilsmisse mister kontakten med den ene forælder. Tal fra SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd viser, at hver sjette 11-årig ikke har samvær med en af forældrene efter en skilsmisse. På BørneTelefonen kan vi se, at flere børn lever med en kæmpe sorg præget både af savn og følelsen af at være blevet valgt fra.

Ofte står børn tilbage og forstår ikke, hvad der foregår. De søger efter, men mangler en forklaring på, at de pludselig ikke længere har den ene forælder inde i livet. En dreng på 12 år fortæller:

“Jeg har ikke set min far i fire år. Min søster ser ham, men jeg ved ikke, hvorfor jeg ikke ser ham. Nogle siger, jeg bare skal ringe til ham, men min mor siger, at det er min far, der skal ringe til mig.”

For andre børn er fraværet af kontakt med en af forældrene foranlediget af, at barnet ikke længere orker at have forælderen inde i sit liv. I disse tilfælde kan der være tale om en forælder, der ikke varetager omsorgen for barnet – det kan være en forælder, der er voldelig. I andre tilfælde vælger børn en forælder fra, fordi konfliktniveauet mellem forældrene gør det drænende for barnet at navigere mellem dem begge. Det er eksempelvis tilfældet i de familier, hvor forældrene bruger barnet som budbringer og spiller barnet ud mod den anden forælder. Når disse børn får en alder, hvor de selv kan bestemme, kan vi på BørneTelefonen se, at nogle vælger at afbryde kontakten til den ene forælder.

FORSKNING

Børn i etniske minoritetsfamilier er i særlig risiko for at miste kontakten til en forælder efter en skilsmisse

Et forskningssamarbejde mellem SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, Egmont Fonden og Børns Vilkår viser, at børn i etniske minoritetsfamilier er i særlig risiko for at miste kontakten til deres far efter en skilsmisse. Nogle gange skyldes det, at fædre efter skilsmissen kommer til at bo under usle vilkår og livsbetingelser, hvor de ikke føler, at de kan tilbyde deres børn noget. Andre gange starter fædre forfra med en ny familie og fravælger den gamle. Forskningssamarbejdet fokuserer på efterkommerbørn fra de største ikke-vestlige etniske minoritetsgrupper i Danmark.

Kilde: Ottosen, M. H.; Liversage, A. & Olsen, R. F. (2014): Skilsmissebørn med etnisk minoritetsbaggrund. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 14:18.

Forældrekonflikter kan skubbe børn ud over kanten

De alvorligste samtaler på BørneTelefonen er med børn, der i magtesløshed over forældrenes uvenskab sulter sig, skærer i sig selv eller overvejer selvmord.

*"Min mor og far har krig, og jeg kan ikke mere, og nu må jeg ikke se min far. Jeg tænker på det hele tiden. Jeg kan ikke være i skole, og nu ved jeg ikke, hvad jeg skal gøre (...)
Det går ud over mig, at de skændes, og jeg har sagt til min mor, at hvis jeg ikke må se min far, begår jeg selvmord. Så hvad skal jeg gøre?"*

Sådan skriver en 12-årig pige til brevkassen. På BørneTelefonen rådgiver vi børn, der er så dybt præget af forældrenes stridigheder, at konsekvenserne er voldsomme for dem. Her fortæller børn, at de oplever en direkte sammenhæng mellem dårligt selv-værd, spisevægring og selvmordstanker og deres forældres uvenskab.

Nogle børn giver udtryk for, at eksisterende udfordringer bliver værre af, at forældrene strides. Andre børn fortæller til BørneTelefonen, at de oplever en klar sammenhæng mellem eksempelvis selvmordstanker og hverdagen med forældre, der taler grimt om hinanden, ikke samarbejder og gør livet svært for alle. Det gælder eksempelvis denne 15-årige pige, som har skrevet til brevkassen:

"Jeg har det meget svært, og har haft det sådan i lang tid. Jeg går rundt med selvmordstanker, og har flere gange været tæt på at gøre det, men har så stoppet mig selv i sidste sekund. Det startede med, at mine forældre blev skilt for lidt under et år siden," skriver hun.

Børn kan ikke holde til at leve i den krigszone, forældres konflikter skaber. Børn, der ikke er afskærmet fra forældrenes stridigheder kan miste fodfæstet i en grad, så de bliver desperate og føler sig magtesløse og kan gribe til alvorlige handlinger. Konflikter mellem to mennesker, et barn elsker højt, kan være voldsomme at være tilskuer til. For nogle børn er resultatet, at fodfæstet skrider.

“Jeg har prøvet at være i Statsforvaltningen, fordi min far mente, at jeg skulle være mere hos ham, og jeg turde ikke sige, at det ville jeg ikke. Statsforvaltningen så mere på, hvad det var min far ville og kunne ikke se, at jeg prøvede at gøre ham tilfreds.”

Pige, 17 år

“Nogen gange føles det som om, de kæmper om, hvem der kan have barnet mest, i stedet for hvad barnet vil. Sidstnævnte er mit tilfælde.”

Dreng, 16 år

“Jeg har været skilsmissebarn hele livet. Men det er irriterende, at ALT går/er gået igennem Statsforvaltningen (jeg har været der tre gange :/)”

Pige, 17 år

“De skændes hele tiden, og kan slet ikke være i nærheden af hinanden. Så når vi f.eks. har 18-års fødselsdag eller andet, så bliver det nødt til at være delt op, og det er ret irriterende.”

Pige, 15 år

“Det er svært at være leddet, der binder dem sammen, da der er en i hver sin ende, der ligesom trækker i os og på en eller anden måde forventer, at vi hælder lidt til deres side og holder med dem. Men vi vil jo ikke kunne vælge side. Det er ligesom, hvis vi uden sådan at sige det, ville have dem til at vælge et favoritbarn og sige det højt. Det kan man simpelthen ikke. Selv hvis man inderst inde har en, man ville vælge frem for den anden, ville man jo aldrig sige det højt af frygt for at såre den anden.”

Pige, 17 år

“Efter ca. to år besluttede min mor sig for, at de skulle i Statsforvaltningen og få styr på feriedage (julen, påsken, osv.). Jeg synes, at det ville have været bedre, hvis de havde undgået det, fordi min far er stadig sur på min mor over det, og nogen gange skaber det en konflikt, som jeg bliver draget ind i.”

Pige, 16 år

“Pas på, at barnet ikke bliver den voksne. Børn skal forblive børn. Det nåede jeg vist ikke.”

Pige, 18 år

Børn i konfliktfyldte skilsmisser kan langt fra altid hente støtte hos netværket

Når konflikten raser, har børn brug for støtte, men flere børn oplever, at omgivelserne ikke tager deres behov for omsorg alvorligt.

"De andre i klassen mobber mig med, at mine forældre er skilt, og min far taler grimt om min mor, når jeg er hos ham. Jeg har prøvet at tale med min klasselærer om det, men han siger bare, at det nok skal gå."

Sådan fortæller en pige på 11 år til BørneTelefonen. Når forældre strides, kan børn føle sig meget alene. Forældrene har deres at se til, og er for nogles vedkommende tabt i en ond spiral af beskyldninger og vrede, og flere børn oplever, at det behov for trøst, vejledning og støtte, de har brug for, ikke bliver opfyldt hos dem. For nogle børn bliver netværket deres redning. Andre børn står alene tilbage.

Børn, der ikke føler sig mødt

Lærere, pædagoger, håndboldtræneren, venner og skolekammeraters forældre. Børn, hvis forældre bliver skilt, har mange mennesker omkring sig. Støtte fra disse personer kan være afgørende for, hvordan børn trives i skyggen af forældres konflikt og på sigt. Børn er forskellige, og hvem det enkelte barn vil have gavn af at bruge i den livskrise, forældrenes konfliktfyldte skilsmisse skaber, er tilsvarende forskellige. Fælles er børn dog om, at de føler sig endnu mere alene i verden, hvis de forsøger at dele deres tanker og frustrationer, uden at det bliver taget alvorligt. Dette oplever den 11-årige pige, vi citerer indledningsvist, og det er blandt andet også tilfældet for denne pige på 13 år, der har kontaktet BørneTelefonen:

"Jeg har prøvet at tale med min lærer om det, men de lyttede ikke, fordi de allerede havde snakket med min mor."

Det kræver mod for et barn at sige til i en presset situation, hvor barnets verden er skrøbelig. Flere af de børn, der kontakter BørneTelefonen, oplever, at deres krise bliver undervurderet, og at de 'bare skal tage sig sammen'. Når børns forsøg på at tale med nogen ikke bliver taget alvorligt, kan de kan risikere at føle sig ekstra alene.

Netværket kan være redningen

For nogle børn er netværket redningen. Det gælder blandt andet denne 13-årige pige, der fortæller, at en vedholdende lærer gjorde forskellen:

“Min klasselærer tog mig og mine forældre til samtale på skolen, hvor hun anbefalede en rådgiver, som kunne hjælpe mig, men jeg svarede hende, at det skulle jeg bestemt ikke og kæmpede mig imod det, og så siger hun, når du svarer imod sådan, så betyder det bare, at du har endnu mere brug for det. Og der blev jeg tavs, for jeg vidste, at hun havde ret.”

Børn som denne pige er heldige at have voksne, der er opmærksomme på deres behov og ikke lader dem gå alene med deres tanker. Det kan nemlig være rigtig svært selv at henvende sig, hvis ikke omgivelserne åbner op for muligheden. Samtidig viser samtalerne, at ikke alle børn har lyst til at bruge lærerne i skolen – langt fra alle børn har et forhold til deres lærere, der gør det naturligt for dem at bruge dem som støttepersoner. Er et barn til daglig på kant med matematiklæreren, kan det være svært at bruge hende som en støtte i forældrenes skilsmisse.

Tal sammen for barnets skyld. Sådan siger de 12 børn i Børns Vilkårs skilsmissepanel til forældre, der er gået fra hinanden

Tegning: Cav Bøgelund.

Børn, der møder systemet

DÉT VISER ANALYSEN

25.000 sager. Så mange behandler Statsforvaltningen hvert år om, bopæl, samvær og forældremyndighed. Samtidig oplever 66 procent af alle fraskilte forældre, at de ikke fik tilbudt tilstrækkelig rådgivning fra det offentlige.

Ikke alle børn føler, at de bliver taget alvorligt, når de skal til samtale i Statsforvaltningen. Børn, der skal til samtale i Statsforvaltningen, står i en sårbar situation. Samtidig viser forskning, at det er vigtigt at inddrage børn, og især de børn, som har det svært. Flere børn oplever da også, at de i Statsforvaltningen har mulighed for at komme til orde over for en voksen, der vil lytte – en mulighed nogle børn søger efter, men mangler i hverdagen.

I de tilfælde, hvor vold og misbrug er en del af skilsmissen, kan børn komme i klemme i et system, der ikke formår at gribe ind og ændre på barnets situation.

Nogle børn oplever, at deres forældre i en eskaleret konflikt inddrager fogeden og politiet. Henvendelser til BørneTelefonen viser, at denne indblanding er voldsom for børn.

Børn føler sig ikke altid hørt, selvom de er til samtale i Statsforvaltningen

Børn, der skal til en børnesamtale, står i en sårbar situation, og ikke alle føler sig hørt eller taget alvorligt.

"Jeg har igen og igen sagt i Statsforvaltningen, at jeg ikke vil være sammen med mor, men de lytter ikke til mig."

Sådan siger en frustreret pige på 11 år, der som flere andre børn ikke oplever sig ordentligt hørt i Statsforvaltningen. Børn som denne pige oplever, at de ikke bliver taget alvorligt. De mærker konsekvenserne af, at samtalen i Statsforvaltningen har til formål at belyse sagen, så der kan træffes en afgørelse, der er god for barnet, uden at det nødvendigvis er den afgørelse, barnet selv ønsker.

En samtale er ikke det samme som at blive hørt

For flere børn er det grænseoverskridende og dilemmafyldt at skulle til samtale, og flere oplever, at de i en sårbar situation åbner op for deres tanker og følelser uden at føle sig taget alvorligt. De oplever at sidde til en samtale og bede om eksempelvis mere eller mindre samvær, og at sagens udfald ikke går i den retning. Dette er voldsomt frustrerende for børn, og nogle føler sig svigtede og sårede, når de oplever, at Statsforvaltningen ikke afgør, som de havde håbet på. Flere giver udtryk for at stå magtesløse tilbage uden tillid til, at de kan forvente hjælp fra voksne.

FORSKNING

Børn skal inddrages, men ikke stå med ansvaret

Det er vigtigt at tale med børn, og især de børn som har det svært, og det er omsorg at inddrage børn, der er fanget i deres forældres konflikt. Samtidig er det et vilkår, at afhængighedsforholdet mellem barnet og den voksne overfor, påvirker det, barnet fortæller. Udfordringen er at finde frem til et fælles sprog, som barnet og den voksne sammen kan bruge til at få beskrevet, hvordan barnet har det. Barnet må desuden aldrig føle, at det har ansvaret for de beslutninger, der skal træffes.

Kilde: Øvreide, H. (2009): At tale med børn - metodiske samtaler med børn i svære livssituationer, 3. udgave.

Blandt disse børn har flere ikke på forhånd forstået, hvad børnesamtalen indebærer. De ved for lidt om, hvad der skal ske, og de er usikre både på, hvad de skal, og hvad konsekvenserne af det, de siger, kan blive. En samtale i Statsforvaltningen er ikke altid det samme som, at barnet føler sig hørt – og mødet med systemet er heller ikke altid det samme som, at forældrene fremover vil samarbejde bedre. Flere børn håber ellers, at forældrene med systemets hjælp vil samarbejde bedre. Et håb, der ikke altid bliver realiseret.

Børn siger ikke altid det, de mener

Flere børn er bevidste om, at der skal træffes en beslutning, og det kan få dem til at holde igen med, hvad de siger. Når forældrene har konflikt, er børnene særligt sårbare. Flere børn føler, at de skal vælge mellem forældrene, og dette ansvar opleves som en tung byrde.

Der er også børn, der er bange for at sige, hvad de føler og tænker i frygt for, hvad konsekvensen for forældrene vil være. Det gælder blandt andet en dreng på 16 år, der kontakter BørneTelefonen og spørger:

“Kan min mor bruge det mod min far i retssagen, hvis jeg stikker af fra hende og tager hjem til ham? Jeg vil allerhelst bo hos ham, men jeg er bange for, at min mor bliver sur og bruger det mod ham i retten, hvis jeg flytter.”

Denne dreng ved godt, hvad han selv ønsker, men han er bange for, om hans behov, for at være sammen med faren, kan få negative konsekvenser i retten, og det stiller drengen i et benhårdt dilemma.

En voksen, der endelig lytter

For nogle børn er børnesamtalen en lettelse. Børn, der er fanget i forældrenes skilsmissekonflikt, har ikke altid voksne at henvende sig til med deres tanker og følelser. Når konflikten raser, kan forældrene være svære at gå til og måske endda utilgængelige, og det kompenserer netværket ikke altid for. For disse børn kan en samtale i Statsforvaltningen være udsigten til endelig at have en voksen, der vil høre på, hvad de siger. Det gælder ikke mindst for de børn, der gerne vil have ændret deres samværsordning. De børn er der mange af på BørneTelefonen. Det er børn, der mangler både voksne at dele tanker og følelser med, og voksne der kan hjælpe dem med at få ændret på tingene. Disse børn øjner håb om forandring og er forventningsfulde i forhold til, hvad Statsforvaltningen vil kunne hjælpe dem med. En af disse børn er denne pige på 11 år:

“Jeg vil gerne flytte hen til min far. Mor har fået ny kæreste, og de skændes derhjemme, og jeg har ikke lyst til at blive i min skole, jeg vil hellere gå på den skole, der ligger tæt på far. Men min mor siger nej.”

Denne pige ønsker mere samvær med faren, end hun har i dag, og hun håber, at Statsforvaltningen vil kunne hjælpe hende med at lave samværsordningen om.

Om Statsforvaltningen

Forældre, der ikke selv kan blive enige om bopæl og samvær for deres børn kan henvende sig til Statsforvaltningen, der blandt andet varetager sager om skilsmisse og forældremyndighed. Når Statsforvaltningen skal træffe en afgørelse, skal de inddrage barnets perspektiv. Det kan de blandt andet gøre ved at afholde en børnesamtale med barnet. I 2014 var der 2.122 børnesamtaler i Statsforvaltningen.

Kilde: Statsforvaltningen.

Om Fogedretten

Fogedretten behandler sager om tvangsgennemførelse af krav. Det kan for eksempel være krav om betaling af penge eller krav om at få en ting udleveret. I dag behandler Fogedretten også sager om udlevering af børn til samvær.

Kilde: Danmarks Domstole.

25.000

Så mange sager behandler Statsforvaltningen hvert år om bopæl, samvær og forældremyndighed.

Kilde: Statsforvaltningen

2.122

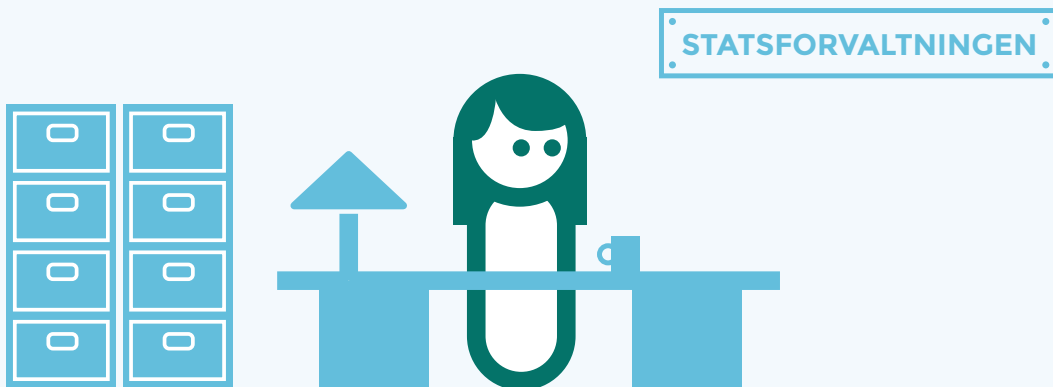
Det er antallet af børnesamtaler, der var i Statsforvaltningen i 2014.

Kilde: Statsforvaltningen

29

Så mange gange kørte fogeden ud i 2014 i sager om samvær.

Kilde: Danmarks Domstole

79

Det er antallet af børn, der i 2013 gjorde brug af initiativretten, der giver børn over 10 år mulighed for at kontakte Statsforvaltningen og Statsforvaltningen efterfølgende mulighed for at indkalde forældrene til et møde.

Kilde: Danmarks Statistik

144 børn

Så mange har haft en professionel bisidder fra Børns Vilkår med til børnesamtale i Statsforvaltningen i forbindelse med sager om bopæl, samvær og forældremyndighed

Kilde: Bisidderdatabasen i Børns Vilkår pr. oktober 2015

4%

I så stor en andel er samværschikanen årsag til, at Statsforvaltningen afslår eller ophæver samvær. Statsforvaltningen afslår eller ophæver årligt samvær i 7-800 sager.

Kilde: Familiestyrelsens evaluering af forældreansvarsloven, 2011.

66%

af alle fraskilte oplevede ikke at få tilbudt tilstrækkelig rådgivning fra det offentlige.

Kilde: TNS Gallup for Børns Vilkår 2015

85%

Så stor en andel af danskerne mener, at det offentlige bør tilbyde alle skilsmisseforældre, der for eksempel har konflikter om, hvor deres børn skal bo, og hvor meget samvær hver forælder skal have med børnene, rådgivning i at samarbejde og løse konflikter.

Kilde: TNS Gallup for Børns Vilkår 2015

Børn har gavn af at have en bisidder med til samtale

Børn, der skal til samtale i Statsforvaltningen, kan være usikre både på forløbets gang og på konsekvenserne af, hvad de kan blive bedt om at fortælle. Disse børn kan have gavn af at få en bisidder med til samtale, for bedre forberedelse og støtte er en af grundtankerne bag Børns Vilkårs bisidderordning, der sikrer hjælp til børn i svære skilsmisssager.

Ordningen er blevet til i et samarbejde mellem Statsforvaltningen, Egmont Fonden og Børns Vilkår, og tilbuddet, der er målrettet børn, som er i klemme mellem mor og far, blev lanceret den 1. januar 2015. De første erfaringer viser, at ordningen er en gevinst for børnene, der føler sig mindre alene og oplever, at bisidderen hjælper dem til at forstå, hvorfor de skal til samtale, og hvad der skal ske.

Det er voldsomt, når forældre inddrager foged og politi

I en eskaleret konflikt inddrager nogle forældre fogeden og politiet. Denne indblanding føles som et overgreb på børn.

“Jeg bor mest hos min far, men jeg vil allerhelst bo hos min mor. Engang blev jeg hentet af politiet hjemme hos min mor, fordi jeg skulle hjem til min far. Det er rigtig svært at forklare de andre i klassen, hvor jeg bor.”

Sådan fortæller en forvirret og påvirket pige på bare 7 år til BørneTelefonen. Alene i 2014 kørte fogeden ud i forbindelse med 29 sager om samvær. Sager, hvor børn står fanget mellem to forældre, hvoraf den ene i konfliktens desperation har valgt at blande politiet ind i tvisten – en mulighed, systemet i dag giver forældre.

Børn, der pludseligt står ansigt til ansigt med fogeden og politiet, oplever det som et overgreb. Alene truslen om foged- og politiindblanding er ubehagelig for børn. Det fortæller en 11-årig pige, der bor fast hos faren men fortæller, at moren truer med, at faren kan blive taget af politiet. Pigen fortæller:

“Mor ønskede at bo for sig selv, da mine forældre blev skilt for fire år siden, så derfor bor jeg hos far. Men nu siger hun, at han kan blive anholdt, hvis ikke vi er mere hos hende.”

Når forældre bruger foged og politi i tvisten med den anden forælder, oplever børnene en gennemgribende utryghed. Det er umuligt for dem til fulde at forstå, hvad politiets indblanding indebærer, og de gør sig mange tanker og kan være rigtig bange. Børn, der har oplevet, at det er dem selv, der er i politiets fokus, når fogeden er mødt op, kan have ekstra svært ved at føle sig trygge nogen steder, for: Hvornår kan det ske igen? I skolen? Til fodbold? Den slags bekymringer kan give ondt i maven og trykken for brystet. En pige på 10 år beskriver det sådan:

“Jeg har det dårligt. Jeg har rigtig svært ved at klare det hele lige nu. Min far, som jeg ikke har set i en måned, ringer og sms'er til mig, at han gerne vil se mig, og han truer med, at fogeden vil hente mig i skolen.”

Historien om Sarah: "Jeg tager jer under hver arm, og så går jeg"

Sarah er i dag 20 år. Hun var 8 år, da hun og hendes søster blev hentet af politiet for at gennemtvunge samvær med deres far. Sarah og lillesøsteren har fortalt deres historie til Børns Vilkår.

"Så løber vi ud af opgangen – jeg har aldrig løbet så hurtigt i hele mit liv. Politimanden jagter min søster og mig rundt i gården. Dem vi kender ser det – det er ydmygende. Min søster græder helt vildt meget. Først prøver han at få os til at gå med. Da vi så ikke vil det, truer han os: 'Jeg tager jer under hver arm, og så går jeg.' Han truer os rigtig meget med det, og så ender det med, at jeg skubber til ham. Jeg spørger ham, om han ikke har nogen børn, og om han ville gøre det mod dem. Sådan står vi – og mors veninde spørger, om hun må komme over og holde om os. Men så truer han med at anholde hende, hvis hun overhovedet træder nærmere. Der er kommet to politibetjente mere. De har pistoler i bæltet. Så nu er der tre betjente."

Sådan fortæller Sarah. Hverken Sarah eller hendes søster ser i dag deres far, og de får det skidt, når de ser uniformerede betjente.

"Før hændelsen så var de nogle, der hjælper og passer på os. Sådan er det ikke længere. Jeg synes, det på alle mulige måder er for dårligt, at fogeden kan komme og hente børn med tvang," fortæller Sarahs lillesøster. "Hvis jeg var blevet lyttet mere til og ikke var blevet tvunget ud i noget, ville jeg måske have haft kontakt med min far i dag," slutter hun."

"Begge mine forældre er advokater, og de fører lige nu deres egen sag i retten. Det er som om, at de er mere advokater end forældre. De spørger slet ikke til, hvad jeg og mine søskende synes om det."

Dreng, 16 år

"Jeg er bare slæbt med i retten flere gange, og er træt af det og ked hver gang og ville bare ønske, at de kunne forstå mit valg og blive ved med at gøre det."

Pige, 13 år

"Jeg bor hos min mor, og det er hende, der har forældremyndigheden, men hun taler næsten ikke til mig, og jeg vil hellere bo hos min far. Jeg har overvejet at kontakte Statsforvaltningen. Det har jeg gjort før."

Dreng, 16 år

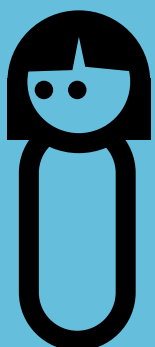
HVAD SIGER FORÆLDRENE

Trusler om politiindblanding gør forældre desperate

ForældreTelefonen bliver kontaktet både af forældre, der selv har inddraget fogeden og politiet, og af forældre, der ufrivilligt oplever disse myndigheders indblanding.

Indblanding af fogeden og politiet gribes af nogle forældre som en sidste mulighed for at få deres samvær med et barn effektueret. Nogle af disse forældre står magtesløse og ser deres børn have samvær med en mor eller far, de oplever ikke varetager børnenes omsorg, og som samtidig nægter at lade børnene komme tilbage til den anden forælder. Andre forældre oplever, at falske beskyldninger har haft den konsekvens, at de ikke længere ser deres børn, og griber ud efter politiet for at få deres børn hjem. Der er også forældre, der bruger trusler om foged- og politiindblanding som et middel til at true modparten til at gøre, som de ønsker.

En del forældre fortæller, at de af myndighederne har fået af vide, at deres eneste mulighed i en eskaleret konflikt er at inddrage fogeden. Nogle af dem kontakter ForældreTelefonen, fordi de værger sig ved at gribe til denne løsning, da de er bange for konsekvenserne for deres børn. Disse forældre ønsker råd til alternative måder at gribe konflikten an, da de ikke ønsker at udsætte deres børn for flere sager og politiindblanding.

Når vold og misbrug er en del af skilsmissen

Flere børn kæmper ikke kun med, at forældrene har konflikt, men også med en hverdag præget af forældrenes vold og misbrug. Disse børn risikerer at komme i klemme i systemet.

"Mine forældre er skilt, og jeg er rigtig bange for, at min far vil voldtage mig, når han ikke har min mor. Jeg har en søster, men vi har ikke samme far, og hun er 18. Det skal lige siges, at jeg er 12."

Sådan fortæller en desperat 12-årig pige til BørneTelefonen, der efter forældrenes skilsmisse er angst for, hvad far vil gøre, når mor ikke længere er der.

Børn, som denne pige, navigerer i en yderst belastet hverdag præget af både konflikter og omsorgssvigt, og flere oplever, at skilsmissen fjerner det værn mod vold og omsorgssvigt, en far eller mor kan have været mod en voldelig forælder. Disse børn er rædselsslagne for, hvad der vil ske, når de er alene på samvær hos den forælder, der er voldelig. Det gælder blandt andet denne pige på 13 år, der fortæller:

"Jeg bliver mobbet i skolen, men det er ikke mit største problem. Det er, at jeg ikke har lyst til at besøge min far mere. Han slår – specielt min lillebror. Vi tør ikke sige det til min mor, men vi har ikke lyst til at se ham mere."

Flere børn oplever, at de mod eget ønske har samvær med en voldelig forælder – enten fordi forældrene bestemmer, at de skal, eller fordi de ikke tør gå videre med, hvad der foregår i hjemmet, som det er tilfældet med den 13-årige pige. Samtidig er der også børn, der oplever, at myndighederne mod barnets vilje fastsætter samvær med en forælder, der ikke kan varetage omsorgen for barnet.

I Danmark arbejder det familieretlige og socialretlige system med to forskellige sæt love. Børns Vilkår har gennem årene været i kontakt med flere børn, der på egen krop mærker konsekvenserne af, at systemerne ikke altid samarbejder. Kommunen – det socialretlige system – kan eksempelvis ikke uden samtykke fra den forælder, sagen drejer sig om, gøre Statsforvaltningen – det familieretlige system – opmærksom på, at samvær ikke er godt for barnet.

Det betyder blandt andet, at kommunens oplysninger langt fra altid inddrages i sager om samvær og forældremyndighed. I værste fald kan konsekvensen være, at disse børn fastholdes i en tilværelse med omsorgssvigt. En konsekvens blandt andet denne 12-årige pige var tæt på at opleve. Hun fortæller:

"Jeg har ikke længere samvær med min far, fordi han har slået mig, selvom Statsforvaltningen sagde, at det var ok. Mine søskende har stadig samvær med ham."

HVAD SIGER FORÆLDRENE

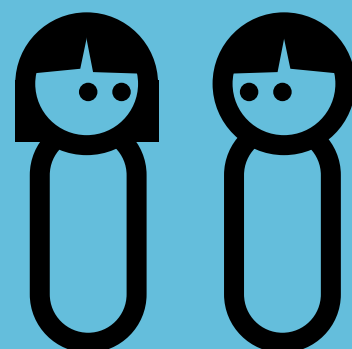
Dilemma at redegøre for omsorgssvigt, når samarbejde er det, der giver bonus

Når forældre inddrager Statsforvaltningen, bliver nogles konfliktniveau optrappet. Når sagen tager fart, og forældrene indser, hvad konsekvenserne kan være, begynder flere at samle skyts mod den anden, og både sande og falske beskyldninger om seksuelle overgreb, vold og anden omsorgssvigt af barnet kan ryge frem og tilbage.

I flere tilfælde er omsorgssvigtet reelt. Forældrene på Forældre-Telefonen overværer i nogle tilfælde, at den anden forælder omsorgssvichter deres barn, men oplever ikke, at de har mulighed for at ændre på situationen. Disse forældre er bange for, at de ikke fremstår samarbejdsvillige, hvis de beskylder den anden for omsorgssvigt – begrundet eller ej. Det gør de, da samarbejdsvillighed er et element, det familieretlige system i Statsforvaltningen vægter højt i deres afgørelser. I 4 procent af de sager, hvor Statsforvaltningen afslår eller ophæver samvær, lyder begrundelse på samværschikane. Det viser Familiestyrelsens evaluering af forældreansvarsloven.

Dette familieretlige fokus stiller nogle forældre, der ønsker at beskytte deres børn, i et stort dilemma: Skal de fortælle systemet, at den anden forælder er uegnet i omsorgen for barnet og dermed selv fremstå uvillige til at samarbejde, eller skal de undlade at redegøre for omsorgssvigt ud fra en strategi om, at samarbejde er det, der vil være afgørende for, hvordan sagens udfald vil være. Børns Vilkår har været i kontakt med flere forældre, der ikke kan se anden løsning end at gå under jorden med deres børn, da de oplever, at der er truffet afgørelser, der ikke er til deres barns bedste. Disse forældre er oprigtig bange for, at deres børn bliver udsat for massive svigt og føler ikke, at myndighederne giver dem den hjælp, de har brug for til at beskytte deres børn.

I andre tilfælde er omsorgssvigtet af barnet langt fra på niveau med de negative konsekvenser af den tilspidsede relation mellem forældrene, som beskyldningerne fører med sig. Her kan forældre bevidst eller ubevidst komme til grundløst at bruge al deres energi på at opbygge argumenter mod den anden forælder, fremfor at tage sig af deres børns ve og vel.

Gode råd til forældre fra Børns Vilkårs skilsmissepanel

Læg uvenskabet til side! Forældre skal tale sammen og undlade at skændes foran barnet.

Forældre skal tale sammen, og de skal lade være med at skændes og bagtale den anden foran barnet. Det er børnene i skilsmissepanelets klare budskab til forældre.

"Jeg minder rigtig meget om min mor, og det kan min far slet ikke håndtere. Jeg føler, at han ikke kan lide mig, fordi jeg ved, han ikke kan lide min mor"

Sådan siger en 14-årig pige fra Børns Vilkårs Skilsmissepanel, der er sammensat af børn med forskellige skilsmisseerfaringer. Nogle har forældre, der samarbejder godt. Andres forældre holder afstand til hinanden og kommunikerer kun nødt, og flere af børnene har forældre, der taler grimt om og til hinanden, hvilket børnene oplever som meget ubehageligt. Blandt andet den pige, vi citerer ovenfor, der oplever, at hun er fanget mellem sin far og mor, der ikke samarbejder og gennem årene har fået et højere og højere konfliktniveau. Konflikterne er nu på et niveau, hvor pigen oplever, at konflikten med moren direkte kommer mellem hende selv og faren.

To børn i skilsmissepanelet har oplevet, at forældrenes konflikter har ført til inddragelse af Statsforvaltningen. Også disse børn oplever at stå fanget midt i forældrenes konflikt. Begge børn har været til samtale i Statsforvaltningen – og begge børn fremhæver, at bisidningen var en støtte blandt andet til at forklare, hvad det var, der skulle foregå – til at få forklaret "hvad det var jeg kom ind til", som en dreng på 13 år fortæller. For ham var bisidningen især en mental støtte til at lette en situation, som han ikke brød sig om at være i.

Selvom erfaringerne er forskellige, når det kommer til forældresamarbejde, er skilsmissepanelet enige om én ting: Forældre skal tale sammen, og de skal lade være med at skændes foran barnet. Det skal de, fordi det gør rigtig ondt, når man som barn kan se, at forældrene ikke kan lide hinanden – og det skal de gøre, fordi man som barn let kan blive fanget midt i forældrenes stridigheder. Panelets ønske til forældrene er ligetil og formuleres blandt andet af en dreng på 13 år: "Jeg ville gerne have, at mine forældre kunne snakke sammen og sådan noget i stedet for at snakke dårligt om hinanden," og sammen fremhæver skilsmissepanelet følgende budskaber til forældre:

Forældre skal...

- Tale sammen.
- Lade være med at skændes foran barnet.
- Lade være med at tale dårligt om hinanden foran barnet.
- Være sammen på vigtige dage i barnets liv og lægge uvenskab til side, når barnet skal konfirmeres og ved andre højtider.
- Lade være med at blande sig i, hvad der sker i det andet hjem.
- Vise, at fordeling af tid med barnet er en fælles beslutning.
- Snakke sammen om regler, og de skal opdrage på samme måde.
- Ikke bede barnet om at vælge mellem forældrene.
- Ikke bede barnet om at være budbringer mellem den ene og den anden forælder.

Litteraturliste

- Amato, P. R. & Dorius, C. (2010): "Fathers, Children and Divorce". I: Lamb, M. E. (ed.): *The Role of the Father in Child Development* (4th ed.). New York: Wiley
- Boserup, B. & Hansen, H. R. (2003): *Samværs-klemmen. Når skilsmissebørn svigtes under samvær*. København: Gyldendal
- Boserup, B. & Stevnhøj, A. L. (2012): *Børn i skilsmisser - hvordan gør vi i institution og skole*. Valby: Børns Vilkår
- Breivik, K. & Olweus, D. (2006). *Children of divorce in Scandinavian welfare state: Are they less affected than US children?* Scandinavian Journal of Psychology, 47. 61-74.
- BRIS Barnets rätt i samhället (2013): "Lyssna på mig". Barnets upplevelse av skilsmässa och föräldrars konflikter.
- Danmarks Domstole (2015): *Få gange brug for fogeden i samværssager*. 23.04.2015
- Danmarks Statistik: *Nyt fra Danmarks Statistik* 27.maj 2015 - Nr. 255.
- Familiestyrelsens evaluering af forældreansvarsloven, 2011.
- Haugen, M. D. G. (2005). *Relationships between Money and Love in Postdivorce Families: Children's perspectives*. Childhood, 12:507, pp. 507-526
- Haugen, M. D. G. (2008). *Children's Perspectives on Everyday Experiences of Shared Residence*.
- Hetherington, M. E & Kelly, J. (2002): *For Better or for Worse. Divorce Reconsidered*. W. W. Norton & Company, New York
- Jensen, B. S. (2014): *Inddragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde - reel inddragelse eller symbolsk retorik?* ph.d. afhandling
- Johnston, J. R. (1994): *High-Conflict Divorce*. The Future of Children, Vol. 4, No. 1, Children and Divorce (Spring, 1994), pp. 165-182. Princeton University.
- Jubilæumsskrift: Børns Vilkår 30 år - BørneTelefonen 20 år.
- Kvellido, Øyvind (2013): "Børn i risiko". Frederiksberg: Samfundslitteratur
- Madsen, A. D. (red.) (2012): *Far, mor og skilsmissen. At være børnene i midten*. Dansk Psykologisk Forlag A/S
- Moxnes, K. (2003). *Risk Factors in Divorce: Perceptions by the children Involved*. Childhood, 10:2, pp. 131-146
- Nyt fra Danmarks Statistik, 27.maj 2015, nr. 255
- Ottosen, M. H. & Stage, S. (2011): *Dom til fælles forældremyndighed. En evaluering af forældreansvarsloven*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 11:26
- Ottosen, M. H.; Stage, S. & Jensen, H. S. (2011): *Børn i deleordning. En kvalitativ undersøgelse*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 11:38
- Ottosen, M. H. & Stage, S. (2012): *Delebørn i tal. En analyse af skilsmissebørns samvær baseret på SFI's børneforløbsundersøgelse*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 12:16
- Ottosen, M. H.; Liversage, A. & Olsen, R. F. (2014): *Skilsmissebørn med etnisk minoritetsbaggrund*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 14:18.
- Ottosen, M. H. (red.) (2014): *Børn og Unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2014*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 14:30
- Rothenborg, J. R. "Hvad siger forskningen om børn fra brudte hjem?" I: Madsen, A.D. (red.) (2012): *Far, mor og skilsmissen. At være børnene i midten*. Dansk Psykologisk Forlag A/S
- Sander, S. (2012): "Den grimme skilsmisse": i samarbejde med Institut for Psykologi ved Københavns Universitet.
- Skjærten, K.; Barlindhaug, R. & Lidén, H. (2007): *Delt bosted for barn*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Statsforvaltningen (2013): *Fakta om fejl og klager over Statsforvaltningens afgørelser på børne- og familieområdet*. 31. oktober 2013.
- Størksen, I., Røysamb, E., Holmen, T.L. & Tambs, K. (2006). *Adolescent adjustment and well-being: Effects of parental divorce and distress*. Scandinavian Journal of Psychology, 47. 75-84.
- Time, Emotions and Agency Dilemmas. Children and Society, Vol. 24, pp. - 112-122.
- Walsh, B.W. & P.M. Rosen (1988): *Self-Mutilation Theory, Research, and Treatment*. New York: Guilford Press
- Øvreeide, H. (2009): *At tale med børn - metodiske samtaler med børn i svære livssituationer*, 3. udgave.

Alene i 2014 oplevede 26.000 børn, at deres forældre flyttede fra hinanden. En stor del af disse børn har forældre, der har konflikt og samarbejder dårligt.

Gennem børns åbne og ærlige samtaler om skilsmisse med BørneTelefonen hos Børns Vilkår viser denne rapport, hvordan børn oplever konfliktfyldte skilsmisser.

Rapporten henvender sig til de beslutningstagere, der har ansvaret for den juridiske og socialfaglige ramme for skilsmisser i dagens Danmark, og dokumenterer, hvordan børn mistrives, når forældrene ikke samarbejder: Børnene udskyder egne behov, føler sig alene med problemer, og nogle får psykosociale udfordringer som angst, ensomhed og selvmordstanker.